

BOSNA I HERCEGOVINA
Vijeće ministara Bosne i Hercegovine
Povjerenstvo za restituciju

P R I J E D L O G

ZAKON
O DENACIONALIZACIJI

Sarajevo, listopad 2007. godine

Na temelju članka IV 4. a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna Skupština Bosne i Hercegovine, na __ sjednici Predstavničkog doma, održanoj _____ 2007 godine i na __ sjednici Doma naroda , održanoj _____ 2007 godine, usvojila je

ZAKON O DENACIONALIZACIJI

POGLAVLJE I. TEMELJNE ODREDBE

Članak 1. (Predmet zakona)

Ovim zakonom uređuju se osnova i postupak vraćanja ili naknade za nekretninu ili pokretnu imovinu, koja je prisilno prenesena u općenarodnu imovinu, državno, zadružno, odnosno društveno vlasništvo (u daljem tekstu: društveno vlasništvo), na temelju Zakona i propisa iz članka 3. stavak (1) ovog zakona ili nekog drugog propisa utemeljenog na zakonu, odlukom državnog organa ili na temelju prisilno iznuđenog pravnog posla bez pravnog temelja, od 01. januara 1945. godine do stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 2. (Temeljni principi denacionalizacije)

Temeljni principi denacionalizacije su:

- a) Vraćanje oduzete imovine vlasniku, u naturalnom obliku;
- b) Davanje vlasniku oduzete imovine u zamjenu jednako vrijedno materijalno dobro iste vrste, ako iz opravdanih razloga nije moguće vratiti oduzetu imovinu;
- c) Davanje vlasniku oduzete imovine pravičnu novčanu naknadu, ako nije moguće vlasniku imovinu vratiti u naturalnom obliku, niti vlasnika obešteti zamjenskom imovinom.

Članak 3. (Pravni temelji oduzimanja imovine)

- (1) Prijašnjem vlasniku izvršiti će se vraćanje oduzete imovine, nadoknada zamjenskom imovinom ili isplata pravične naknade, ako je oduzeta imovina prisilno prenesena u društveno vlasništvo na temelju slijedećih zakona i propisa donesenih na temeljnih zakona :
- a) Zakon o postupanju sa imovinom koju su vlasnici morali napustiti u toku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njihovih pomagača ("Službeni list DFJ", br. 36/45, 52/45 i "Službeni list FNRJ", br. 64/46, 104/46, 88/47, 99/48 i 77/49);
 - b) Zakon o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije ("Službeni list DFJ", br. 40/45 i 70/45);
 - c) Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji ("Službeni list DFJ", broj 64/45, "Službeni list FNRJ", br. 16/46, 24/46, 101/47, 105/48, 4/51, 19/51, 21/56 i 55/57 i "Službeni list SFRJ", broj 10/65);
 - d) Zakon o suzbijanju nedopuštene trgovine, nedopuštene špekulacije i privredne sabotaze ("Službeni list FNRJ", broj 56/46);
 - e) Osnovnog zakona o postupanju sa ekspropisanim i konfiskovanim šumskim posjedima ("Službeni list FNRJ", br. 61/46, 88/47, 106/49 i 4/51);
 - f) Zakon o potvrdi i izmjenama i dopunama Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije ("Službeni list FNRJ", broj 61/46);
 - g) Zakon o prelazu u društveno vlasništvo neprijateljske imovine i sekvestracije nad imovinom odsutnih osoba ("Službeni list FNRJ", br. 63/46 i 105/46);
 - h) Uredba o arondaciji državnih poljoprivrednih dobara opšteg državnog značaja ("Službeni list FNRJ", broj 99/46);
 - i) Osnovnog zakona o eksproprijaciji ("Službeni list FNRJ", broj 28/47);
 - j) Uredba o imovinskim odnosima i reorganizaciji seljačkih radnih zadruga ("Službeni list FNRJ", broj 14/53);

- k) Zakon o poljoprivrednom zemljišnom fondu opštenarodne imovine i dodjeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama ("Službeni list FNRJ", broj 22/53 i "Službeni list SFRJ", broj 10/65);
 - l) Zakon o prometu zemljišta i zgrada ("Službeni list FNRJ", br. 26/54, 43/65, 67/65 i 17/69);
 - m) Zakona o eksproprijaciji ("Službeni list FNRJ." broj 12/57);
 - n) Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta ("Službeni list FNRJ." br. 52/58, 3/59, 24/61 i 1/63);
 - o) Zakon o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta ("Službeni list FNRJ", broj 43/59 i odredbe Glave IV – ARONDACIJA – član 20.-27.);
 - p) Osnovnog zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta – Prečišćeni tekst ("Službeni list SFRJ", br. 25/65, 12/67 i 14/70);
 - q) Zakona o udruženom radu (član 268.) („Službeni list SFRJ“, br. 53/76, 57/83, 85/87, 6/88 i 38/88);
 - r) Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji ("Službeni list NRBiH", br. 2/45, 18/46, 29/47, 37/49, 14/51 i "Službeni list SRBiH", broj 41/67);
 - s) Zakon o naknadama za ekspropisano zemljište ("Službeni list SRBiH", broj 31/65);
 - t) Zakona o određivanju građevinskog zemljišta u određenim naseljima gradskog karaktera ("Službeni list SRBiH", broj 24/68);
 - u) Zakon o građevinskom zemljištu u društvenoj svojini ("Službeni list SRBiH." broj 13/74);
 - v) Zakon o arondaciji ("Službeni list SRBiH", broj 6/78);
 - w) Zakon o pravu svojine na poslovnim zgradama i poslovnim prostorima ("Službeni list SFRJ", br. 23/79, 26/86 i "Službeni list SRBiH", broj 3/93);
 - x) Zakon o građevinskom zemljištu ("Službeni list SRBiH", broj 34/86);
 - y) Zakona o građevinskom zemljištu Federacije Bosne i Hercegovine (član 26.) („Službene novine Federacije BiH“, br. 25/03 i 67/05); i Zakon o građevinskom zemljištu Republike Srpske.
- (2) Nije predmet denacionalizacije ekspropisana nekretnina za koju je data druga nekretnina ili je plaćena pravična naknada.

Članak 4.

(Oduzeta imovine bez pravnog temelja)

Imovina je oduzeta bez pravnog temelja, ako je to učinjeno prisilnim putem bez ikakve odluke, kao i u slučaju kad je kazna konfiskacije imovine izrečena, iako je bio obustavljen krivični postupak ili se taj postupak vodio protiv odsutne osobe ili nakon njene smrti, ili je osoba kojoj je bila konfiskovana imovina naknadno rehabilitovana pravomoćnom odlukom nadležnog tijela.

Članak 5.

(Značenje pojedinih izraza)

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovome zakonu imaju slijedeće značenje:

- a) „Nacionalizacija“ je svaki prisilni prijenos privatne imovine u društveno vlasništvo na temelju zakona i propisa iz članka 3. ovog zakona i drugih odluka, odnosno akata iz članka 4. ovog zakona.
- b) „Denacionalizacija“ je vraćanje nacionalizovane imovine ili davanje naknade za tu imovinu u drugoj imovini ili novčanoj naknadi.
- c) „Predmet denacionalizacije“ je nacionalizovana imovina koja se vraća prijašnjem vlasniku ili za koju se daje naknada.
- d) „Prijašnji vlasnik“ je fizička ili pravna osoba od koje je oduzeta imovina ili njen zakonski nasljednik, odnosno pravni sljednik pravne osobe.
- e) „Ovlaštenik prava na denacionalizaciju“ je prijašnji vlasnik koji ima pravo na denacionalizaciju, u drugoj imovini ili novčanu naknadu.
- f) „Pravo na denacionalizaciju“ je ovlaštenje za pokretanje postupka denacionalizacije.
- g) „Zahtjev za denacionalizaciju“ je podnesak kojim se pokreće postupak denacionalizacije sukladno sa ovim zakonom.
- h) „Sadašnji vlasnik“ je osoba u čijoj se imovini nalazi imovina koja je predmet denacionalizacije.
- i) „Obveznik denacionalizacije“ je osoba koja je dužna vratiti nacionalizovanu imovinu ili dati odgovarajuću naknadu.

- j) „Restitucija“ je vraćanje prava vlasništva nacionalizovane imovine.
- k) „Državni organ“ je nadležni ili nenadležni sud, organ uprave, komisija, odbor ili drugo tijelo koje je donijelo odluku o prisilnom prijenosu imovine u društveno vlasništvo.
- l) „Stranac“ je fizička ili pravna osoba kojoj je nacionalizovana imovina, a na dan podnošenja zahtjeva za denacionalizaciju, nema državljanstvo Bosne i Hercegovine.
- m) „Legalno izgrađeni objekat“ je zgrada ili druga građevina za koju je izdana upotrebna dozvola.
- n) „Zakoniti stjecatelj“ je osoba koja je na nacionalizovanu imovinu stekla pravo vlasništva ili drugo pravo, koje se po zakonu pretvara u pravo vlasništva.
- o) „Pod društvenim vlasništvom“ smatra se sva imovina koja je bila u društvenoj svojini, državnom ili zadružnom vlasništvu.

POGLAVLJE II. OVLAŠTENIK PRAVA NA DENACIONALIZACIJU

Članak 6. (Prijašnji vlasnik)

- (1) Ovlaštenik prava na denacionalizaciju je fizička ili pravna osoba koja je bila vlasnik nacionalizovane imovine u trenutku prisilnog prenosa u društveno vlasništvo.
- (2) Vlasnikom nacionalizovane nepokretne imovine smatra se osoba, koja je kao vlasnik bila upisana u zemljišne knjige u trenutku prisilnog prenosa u društveno vlasništvo, dok se ne dokaže da je vlasnik bila osoba koja je to pravo stekla izvanaknjižno ili je imala zakonom priznat naslov za sticanje prava vlasništva.
- (3) Strani državljanin je ovlaštenik prava na denacionalizaciju, pod uslovom uzajamnosti.
- (4) Nije ovlaštenik prava na denacionalizaciju, po ovome zakonu, osoba koja je po međudržavnom ugovoru stekla pravo na naknadu za oduzetu imovinu na području Bosne i Hercegovine.

Članak 7. (Nasljednik prijašnjeg vlasnika)

- (1) Ovlaštenik prava na denacionalizaciju je zakonski nasljednik bivšeg vlasnika, po Zakonu o nasljeđivanju iz prvog nasljednog reda sa pravom predstavljanja.
- (2) Ovlašteniku iz stavka (1) ovog članka vraća se imovina u visini njegovog nasljednog dijela.

Članak 8. (Pravna osoba)

Pravo na denacionalizaciju ima pravna osoba, kojoj je nacionalizovana imovina, a održala je kontinuitet djelatnosti na području Bosne i Hercegovine, do stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 9. (Vjerska organizacija, kao korisnik prava na vraćanje imovine, prava i obeštećenja)

Pravo na vraćanje oduzete imovine, prava i obeštećenje ima vjerska organizacija ili zajednica od koje je oduzeta imovina ako na dan podnošenja zahtjeva za vraćanje oduzete imovine, prava ili obeštećenje, obavlja djelatnost na teritoriji Bosne i Hercegovine .

Članak 10. (Zadužbine i udruženja)

Zadužbina i građansko pravno lice (kulturno-prosvjetno društvo) ima pravo na vraćanje oduzete imovine, prava i obeštećenje, ukoliko je registrovano kao pravni sljedbenik zadužbine i udruženja od koje je oduzeta imovina i ako obavlja djelatnost na području Bosne i Hercegovine, na dan stupanja na snagu ovog zakona.

POGLAVLJE III. OBVEZNIK DENACIONALIZACIJE

Članak 11. (Obveznik denacionalizacije)

- (1) Obveznik denacionalizacije je pravno lice u čijem se vlasništvu – posjedu nalazi oduzeta imovina ili pravo u momentu stupanja na snagu ovog Zakona.
- (2) Obveznik denacionalizacije je pravno lice koje je zadnje ostvarilo korist raspolaganjem imovinom u društvenom vlasništvu a koja bi po ovom Zakonu bila predmet denacionalizacije.
- (3) Obveznik denacionalizacije, sukladno sa stavkom (1) i (2) ovog članka, je pravno lice u čijoj se imovini nalazi oduzeta imovina (javno preduzeće, općina, grad, kanton, Federacija Bosne i Hercegovine, Republika Srpska, Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine i Bosna i Hercegovina).
- (4) Sredstva za denacionalizaciju obezbjeđuje obveznik denacionalizacije iz stavka (3) ovog članka.
- (5) Bosne i Hercegovine je garant za obveze po temelju denacionalizacije za pravne subjekte čiji je osnivač Bosna i Hercegovina i za svoje obveze.
- (6) Federacija Bosne i Hercegovine je garant za obveze po temelju denacionalizacije za pravne subjekte na području Federacije Bosne i Hercegovine i za svoje obveze.
- (7) Republika Srpska je garant za obveze po temelju denacionalizacije za pravne subjekte na području Republike Srpske i za svoje obveze.
- (8) Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine je garant za obveze po temelju denacionalizacije za pravne subjekte na području Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i za svoje obveze.

Članak 12. (Zadruga kao obveznik denacionalizacije)

- (1) Obveznik denacionalizacije, prava i obeštećenja je zadruga u čijem se vlasništvu odnosno posjedu nalazi oduzeta imovina ili pravo u momentu stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Obveznik vraćanja imovine, prava i obeštećenja je i zadruga koja je zadnja ostvarila korist raspolaganjem imovinom ili pravom koja bi po ovom zakonu bila predmet vraćanja.

POGLAVLJE IV. OBLICI DENACIONALIZACIJE

Članak 13. (Vraćanje prava vlasništva ili naknade za oduzetu imovinu)

Ovlaštenik prava na denacionalizaciju ima pravo tražiti vraćanje oduzete imovine, prava vlasništva i posjeda stvari, ili naknadu u drugoj imovini odnosno novčanu naknadu, koja se određuje prema stanju imovine (stvari) u vrijeme oduzimanja, a po cijenama u vrijeme određivanja naknade, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Članak 14. (Oblici vraćanja imovine)

Oduzeta imovina vraća se uspostavljanjem prava vlasništva na oduzetoj stvari uz predaju u posjed, a bez posjeda samo ako je tako određeno ovim zakonom.

Članak 15. (Naknada za troškove)

- (1) Dosadašnji posjednik stvari koja se vraća u posjed prijašnjem vlasniku, ima pravo na naknadu za nužna investicijsko ulaganje.
- (2) Obveznik naknade iz predhodnog stavka je ovlaštenik na denacionalizaciju.
- (3) Za ulaganja tekućeg održavanja prijašnji vlasnik nema pravo na naknadu.
- (4) U slučaju spora o karakteru i visini (opegu) ulaganja odlučuje nadležni sud.

Članak 16.
(Korist i plodovi od oduzete imovine)

Ovlaštenik prava na denacionalizaciju nema prava na naknadu za korist i plodove, niti za korištenje imovine, koja se vraća, od dana oduzimanja do pravomoćnosti odluke o vraćanju.

Članak 17.
(Naknada za oduzetu imovinu)

- (1) U slučaju kada je vraćanje nekretnine nemoguće, ovlašteniku prava na denacionalizaciju prvenstveno će se dati odgovarajuća nekretnina, a ako nema odgovarajuće nekretnine ovlaštenik ima pravo na novčanu naknadu.
- (2) U slučaju iz stavka (1) ovog članka ovlašteniku denacionalizacije isplatiti će se novčana naknada u maksimalnom iznosu do 150.000,00 KM.

Članak 18.
(Obveznik isplate naknade)

Obveznik isplate novčane naknade je pravna osoba (pravna sljednica pravne osobe) koja je stekla pravo vlasništva bez naknade, odnosno njen osnivač ili pravna osoba koja je oduzetu imovinu iz državnog ili društvenog vlasništva prenijela u privatno vlasništvo.

Članak 19.
(Način isplate novčane naknade)

- (1) Obaveza novčane naknade, temeljem denacionalizacije, namiruje se putem obveznica. Obveznice će biti emitovane u roku od 120 dana, od dana pravomoćnosti rješenja o denacionalizaciji.
- (2) Rok dospjeća obveznice je u okviru 20 godina od dana primjene ovog zakona, s tim što će se raspored po godinama dospjeća obveznica utvrditi odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, kao i ostale uvjeti oko izdavanja i dospjeća obveznica.

Članak 20.
(Sredstvo isplate naknade)

- (1) Obveznice emituje Bosna i Hercegovina u ime obveznika denacionalizacije, sukladno sa ovim zakonom.
- (2) Obveznici denacionalizacije obezbjeđuju sredstva za isplatu obveznica.

Članak 21.
(Porez na promet nekretnina)

Vraćanje nekretnine ili dodjela zamjenske nekretnine ili isplata novčane naknade za oduzetu nekretninu u postupku denacionalizacije ne podliježe obvezi plaćanja poreza na promet nekretnina.

Članak 22.
(Ugašena stvarna prava na oduzetoj imovini)

Denacionalizacijom ne uspostavljanju služnosti, založna prava i drugi tereti koji su prestali nacionalizacijom ili nakon nacionalizacije osim služnosti potrebne za služenje denacionalizovane nekretnine.

Članak 23.
(Hipoteke i drugi tereti)

- (1) Hipoteke i drugi tereti koji su nastali nakon prenosa nepokretnosti u državnu vlasništvo, do stupanja na snagu ovog zakona, prestaju danom donošenja rješenja o denacionalizaciji.
- (2) Za potraživanja koja su bila osigurana hipotekom i drugim teretima jamči obveznik denacionalizacije.

Članak 24.
(Ustupanje druge imovine umjesto naknade u novcu)

- (1) Ovlašteniku prava na denacionalizaciju za oduzetu imovinu, koja se po zakonu ne može vratiti, uz njegovu suglasnost može se dati druga imovina, umjesto novčane naknade.
- (2) Zamjenska imovina ne može biti imovina koja je predmet denacionalizacije.

Članak 25.
(Naknada za denacionalizaciju u posebnim slučajevima)

Ovlaštenik prava na denacionalizaciju bit će oštećen na način prema članaku 17. ovog zakona, ako se pravomoćnim rješenjem nadležnog tijela po ovom zakonu utvrdi da nije moguće vraćanje imovine u naturalnom obliku, kao napr.:

- a) Ako je na oduzetoj imovini druga osoba, valjanim pravnim poslom, stekla pravo vlasništva ;
- b) Ako je oduzeta imovina opće ili javno dobro i stavljena izvan pravnog prometa na čemu se ne može sticati pravo vlasništva;
- c) Ako je oduzeta imovina, kao državni kapital ušla u postupak privatizacije, osim kada je pravosnažnom sudskom presudom određena imovina isključena iz privatizacije ili je društveno politička zajednica odustala od privatizacije;
- d) Ako je na oduzetoj imovini izgrađen industrijski kompleks, čiju cjelovitost nije moguće narušavati ili se oduzeta imovina nalazi u sustavu sistema objekata i uređaja javnih preduzeća energetike, vodoprivrede, prometa i veza.

Denacionalizacija građevinskog zemljišta

Članak 26.
(Neizgrađeno građevinsko zemljište kao predmet denacionalizacije)

- (1) Predmet denacionalizacije je neizgrađeno građevinsko zemljište koje je oduzeto po temeljima zakona i drugih propisa iz članka 3. stavak (1) i članka 4. ovog zakona, kao poljoprivredno zemljište, šuma i šumsko zemljište i drugo zemljište, a nakon toga je bilo obuhvaćeno građevinskim područjem.
- (2) Neizgrađenim građevinskim zemljištem smatra se ono zemljište na kome nije izgrađen trajni objekat ili druga građevina sukladno sa zakonom.

Članak 27.
(Ovlaštenici prava na denacionalizaciju neizgrađenog građevinskog zemljišta)

Ovlaštenik prava na denacionalizaciju neizgrađenog građevinskog zemljišta je prijašnji vlasnik, njegov zakonski nasljednik i osoba na koju je bivši vlasnik prenio privremeno pravo korištenja sukladno zakonu i njegov zakonski nasljednik.

Članak 28.
(Neizgrađeno građevinsko zemljište koje se vraća ovlašteniku prava na denacionalizaciju)

- (1) Ovlašteniku prava na denacionalizaciju vraća se neizgrađeno građevinsko zemljište koje nije dodijeljeno drugoj osobi na korištenje radi građenja sukladno zakonu.

- (2) Ovlaštenik prava na denacionalizaciju može zahtijevati da mu se vrati građevinsko zemljište, koje je bilo dodijeljeno drugoj osobi na korištenje radi gradnje, ako je toj osobi prestalo pravo korištenja radi gradnje sukladno odredbama Zakona o građevinskom zemljištu ili je to pravo prestalo po drugim temeljima (npr. odricanjem, sporazumno, promjenom prostornog plana, zbog klizanja ili propadanja zemljišta).
- (3) Ovlaštenik prava na denacionalizaciju, kome se vraća neizgrađeno građevinsko zemljište, dužan je vratiti naknadu, ako je prijašnjem vlasniku bila plaćena pravična naknada.

Članak 29.

(Naknada za neizgrađeno građevinsko zemljište)

Ovlašteniku prava na denacionalizaciju za neizgrađeno građevinsko zemljište koje se ne može vratiti, pripada pravična naknada.

Denacionalizacija izgrađenog građevinskog zemljišta

Članak 30.

(Denacionalizacija izgrađenog građevinskog zemljišta)

Ovlašteniku prava na denacionalizaciju s vraćanjem prava vlasništva na zgradu vraća se i pravo vlasništva na zemljište koje pripada zgradi.

Članak 31.

(Naknada za izgrađeno građevinsko zemljište)

Za izgrađeno građevinsko zemljište na kojem je druga osoba stekla pravo vlasništva, ovlaštenik na denacionalizaciju ima pravo na naknadu sukladno sa članakom 17. ovog zakona.

Članak 32.

(Vraćanje poljoprivrednog zemljišta, šume i šumskog zemljišta)

Ovlašteniku prava na denacionalizaciju vraća se poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Članak 33.

(Naknada za poljoprivredno zemljište, šumu i šumsko zemljište)

Naknade za poljoprivredno zemljište, šumu i šumsko zemljište, koje nije moguće vratiti, daće se u naknadu druga odgovarajuća nekretnina ili će se isplatiti pravična naknada, sukladno sa članom 17. ovog zakona.

Denacionalizacija stanova i poslovnih prostora

Članak 34.

(Načelo otkupa oduzetog stana)

- (1) Prijašnji vlasnik – ovlaštenik oduzetog stana temeljem zakona i propisa iz članka 3. stavka (1) i članka 4. ovog zakona nema pravo na naturalnu denacionalizaciju stana, koji je prema drugim zakonima prenesen u privatno vlasništvo prije stupanja na snagu ovog zakona.
- (2) Oduzeti stan po temelju zakona i propisa iz članka 3. stavak (1) ovog zakona, koji nije otkupljen, prenosi se u vlasništvo ovlaštenika prava na denacionalizaciju temeljem rješenja nadležnog tijela u postupku denacionalizacije.
- (3) Obveznik denacionalizacije dužan je obezbjediti drugi odgovarajući stan prijašnjem vlasniku-ovlašteniku oduzetog stana iz stavka (1), odnosno nosiocu stanarskog prava, prije vraćanja u posjed stana prijašnjem vlasniku – ovlašteniku oduzetog stana iz stavka (2) ovog članka.

Članak 35.

(Naknada ovlašteniku prava na denacionalizaciju za oduzeti stan)

Ovlašteniku prava na denacionalizaciju kojemu se ne vraća oduzeti stan u vlasništvo, niti mu je u zamjenu ustupljeno vlasništvo na drugi stan ili što drugo ima pravo na novčanu naknadu sukladno sa članom 17. ovog zakona.

Članak 36.

(Načelo denacionalizacije oduzetih poslovnih prostorija i stanova na kojima nema stanarskog prava)

- (1) Poslovna prostorija i stan na kojima nema stanarskog prava, oduzeti po temeljima zakona i propisa iz članka 3. stavak (1) i članka 4. ovoga zakona prenose se u vlasništvo ovlašteniku prava na denacionalizaciju.
- (2) Vraćanjem oduzete poslovne prostorije i stana u vlasništvo ovlaštenika za denacionalizaciju, na kojima nema stanarskog prava, ne prestaje zakupni odnos, a ovlaštenik prava na denacionalizaciju kome je prenijeto pravo vlasništva poslovne prostorije ili stana stupa na mjesto zakupodavca.

Članak 37.

(Otkaz ugovora o zakupu vraćene poslovne prostorije ili stana)

- (1) Vlasnik vraćene poslovne prostorije ili stana može otkazati ugovor o zakupu s otkaznim rokom od mjesec dana za svaku započetu godinu trajanja zakupa.
- (2) Otkazni rok zakupa poslovnog prostora u kojem se ne obavlja gospodarstvena ili druga djelatnost i garaže je 30 dana, bez obzira na vrijeme ugovorenog zakupa.

Članak 38.

(Denacionalizacija pokretnih stvari)

- (1) Prijašnjem vlasniku – ovlašteniku prava na denacionalizaciju vraća se pravo vlasništva na pokretne stvari koje imaju kulturnu, umjetničku ili istorijsku vrijednost.
- (2) Način korištenja imovine iz stavka (1) ovoga članka regulisati će se posebnim zakonom.

POGLAVLJE V. ORGANI I POSTUPAK DENACIONALIZACIJE

Članak 39.

(Direkcija za denacionalizaciju)

- (1) Direkcija za denacionalizaciju oduzete nepokretnosti (u daljem tekstu: Direkcija) osniva se kao samostalna upravna organizacija, sa statusom pravnog lica, pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine.
- (2) Sjedište Direkcije je u Sarajevu. Direkcija ima svoje urede, sa sjedištem u Banja Luci i Mostaru.
- (3) Direkcija ima, pečat prema Zakonu o pečatu institucija Bosne i Hercegovine .

Članak 40.

(Početak rada Direkcije)

Direkcija će početi sa radom u roku od šest mjeseca od stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 41.

(Mjerodavnost Direkcije)

Direkcija je mjerodavna za:

- a) predlaganje izmjene i dopune ovog zakona i pratećih podzakonskih akata;
- b) davanje mišljenja o primjeni ovog zakona;
- c) uspostavi sistema za praćenje denacionalizacije nekretnina;
- d) edukaciji članova komisija i stručnih kadrova u vezi denacionalizacije;

- e) informisanje javnosti i zainteresovanih udruženja, grupa i pojedinaca o primjeni zakona;
- f) rješavanje u drugom stupnju po žalbi na rješenje o denacionalizaciji;
- g) podnosi izvještaje o denacionalizaciji Parlamentu Bosne i Hercegovine, skupštinama entiteta, Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, skupštini gradova i općina za provedene postupke denacionalizacije na njihovom području.

Članak 42.

(Ravnatelja i zamjenici Direkcije)

- (1) Direkcija ima ravnatelja i dva zamjenika ravnatelja, Upravni odbor i Komisiju za rješavanje žalbi za denacionalizaciju (u daljem tekstu: Povjerenstvo za žalbe).
- (2) Ravnatelja i zamjenici su iz različitih konstitutivnih naroda.

Članak 43.

(Nadležnosti ravnatelja i zamjenika)

- (1) Ravnatelja i zamjenike ravnatelja imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, sa statusom ministra, odnosno zamjenika ministra, na period od četiri godine, sa mogućnošću ponovnog imenovanja.
- (2) Ravnatelja Direkcije donosi Pravilnik o unutrašnjem ustrojstvu Direkcije, uz saglasnost Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, u roku od trideset dana od dana imenovanja.

Članak 44.

(Upravni odbor)

- (1) Upravni odbor Direkcije ima deset članova i to:
 - a) četiri člana iz Federacije Bosne i Hercegovine;
 - b) dva člana iz Republike Srpske;
 - c) jednog člana iz Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
 - d) tri člana iz institucija Bosne i Hercegovine.
- (2) Upravni odbor Direkcije imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na period od četiri godine, na prijedlog institucija Bosne i Hercegovine, vlada entiteta i Vlade Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseci od stupanja na snagu Zakona.
- (3) Članovi Upravnog odbora biraju se iz reda konstitutivnih naroda, na paritetnoj osnovi, i predstavnik iz reda nacionalnih manjina.
- (4) Predsjedatelja i dva zamjenika Upravnog odbora imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na period od četiri godine.
- (5) Upravni odbor:
 - a) inicira izmjene i dopune Zakona i pratećih podzakonskih akata;
 - b) prati rad Direkcije i ukupne problematike denacionalizacije;
 - c) imenuje prvostupanjske komisije;
 - d) podnosi izvještaj Vijeću ministara Bosne i Hercegovine o svom radu.

Članak 45.

(Povjerenstvo za žalbe)

- (1) U sustavu Direkcije formira se Povjerenstvo za žalbe od sedam članova, kao drugostupanjski organ za rješavanje žalbi u upravnom postupku.
- (2) Povjerenstvo za žalbe, predsjedatelja i dva zamjenika imenuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na temelju provedenog natječaja.

Povjerenstvo čine:

 - a) četiri člana iz Federacije Bosne i Hercegovine;
 - b) dva člana iz Republike Srpske i
 - c) jednog člana iz Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.
- (3) Povjerenstvo za žalbe imenuje se na period od četiri godine uz mogućnost ponovnog izbora.

Članak 46.
(Postupak po zahtjevu)

- (1) Postupak po zahtjevu za vraćanje nekretnina vodi i rješava u prvom stupnju općinska, odnosno gradska povjerenstva za denacionalizaciju nekretnina (u daljem tekstu: Povjerenstvo).
- (2) Povjerenstvo imenuje Upravni odbor na prijedlog vijeća općine, grada, odnosno Skupštine Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, svaki za svoje područje.
- (3) Povjerenstvo se može osnovati za područje jedne ili više općina.
- (4) Povjerenstvo se sastoji od predsjednika i četiri člana i istog broja zamjenika.
- (5) Imenovanje članova povjerenstva iz stavka (2) ovog člana provest će se u roku od dva mjeseca nakon imenovanja Upravnog odbora.
- (6) Pripremne i druge administrativno-pravne poslove po zahtjevu za denacionalizaciju provodi nadležni organi za imovinsko-pravne poslove općine u sjedištu komisije.

Članak 47.
(Sadržaj zahtjeva za denacionalizaciju)

Zahtjev za denacionalizaciju podnose se na propisanom obrascu koji sadrži:

- a) Podatke o podnosiocu zahtjeva:
 1. ime, prezime, prebivalište ili boravište, matični broj građana,
 2. za pravna lica matični broj i sjedište.
- b) Podatke o nekretnini koja je predmet denacionalizacije: broj katastarske čestice, broj zemljišnoknjižnog uloška, naziv katastarske općine; nosioca prava upravljanja, prava korištenja ili prava raspolaganja, odnosno prava vlasništva i u čijem se posjedu nalazi ta nekretnina;
- c) Podatke o pokretnoj stvari koja je predmet denacionalizacije, opis pokretne stvari, mjesto gdje se nalazi i u čijem je posjedu;
- c) Pravnu temelju i odluku o prijenosu oduzete imovine u društveno vlasništvo.

Članak 48.
(Privici uz zahtjev za denacionalizaciju)

Uz zahtjev za denacionalizaciju se prilažu:

- a) Izvadak iz zemljišne knjige, odnosno iz katastra nekretnina, sa svim upisima i ispisima od prijenosa u društveno vlasništvo do podnošenja zahtjeva.
- b) Odluka o prijenosu predmeta denacionalizacije (nepokretna i pokretna stvar) u društveno vlasništvo.
- c) Dokaz o pravu vlasništva oduzete pokretne stvari, ako nema odluke iz koje se vidi da je prisilno prenesena u društveno vlasništvo.
- d) Pravomoćno rješenje o nasljeđivanju prijašnjeg vlasnika, odnosno izvod iz matične knjige umrlih ili pravomoćno rješenje o proglašenju nestale osobe umrlom.
- e) Ostale isprave i druga dokazna sredstva, kojima se dokazuju odlučne činjenice.

Članak 49.
(Subsidijarna primjena pravila općeg upravnog postupka)

Postupak denacionalizacije provodi se po ovome zakonu, uz subsidijarnu primjenu odredbama Zakona o općem upravnom postupku.

Članak 50.
(Privremena zabrana raspolaganja)

- (1) Na prijedlog podnosioca zahtjeva za denacionalizaciju, nadležni sud može, sukladno sa odredbama posebnog zakona, odrediti privremenu zabranu raspolaganja predmetom denacionalizacije, ako postoji opasnost od otuđenja ili opterećenja.

- (2) Nadležni sud je dužan da po službenoj dužnosti paze na zabranu raspolaganja.

Članak 51.
(Rješenje o denacionalizaciji)

- (1) Nakon utvrđenja odlučnih činjenica u postupku denacionalizacije prvostupanjsko povjerenstvo donosi rješenje o denacionalizaciji, odnosno rješenje kojim se taj zahtjev u cijelosti ili djelimično odbacuje kao neblagovremen, neuređan, nedozvoljen ili odbija kao neosnovan.
- (2) Rješenje o denacionalizaciji, sem obaveznih elemenata po Zakonu o općem upravnom postupku, sadrži i podatke o podnositelju zahtjeva za denacionalizaciju, podatak o obvezniku denacionalizacije, o predmetu denacionalizacije, oblik denacionalizacije (vraćanje oduzete imovine, odnosno zamjena za drugu imovinu sa podacima iz zemljišne knjige, odnosno katastra nekretnina), rok za ispunjenje obveze iz rješenja i troškovi postupka.
- (3) Ako nije usvojen zahtjev za vraćanje oduzete imovine, a nije određena naknada u drugoj imovini, rješenjem prvostupanjskog tijela utvrđuje se osnovanost zahtjeva za novčanu naknadu.

Članak 52.
(Utvrđivanje visine novčane naknade za oduzetu imovinu)

Nakon pravomoćnosti rješenja o utvrđivanju temelji novčane naknade za oduzetu imovinu, utvrđuje se visina novčane naknade, način i rok isplate.

Članak 53.
(Žalba protiv rješenja o denacionalizaciji)

- (1) Protiv prvostupanjskog rješenja o denacionalizaciji, odbacivanju, kao i protiv rješenja o novčanoj naknadi, može se izjaviti žalba Direkciji.
- (2) Žalba iz stavka 1. ovog članka podnosi se u roku od 15 dana od dostave prvostupanjsko rješenja.
- (3) Direkcija donosi rješenje sukladno sa Zakonom o općem upravnom postupku.
- (4) Protiv rješenja Direkcije može se tužbom pred Sudom Bosne i Hercegovine pokrenuti upravni spor u roku od 30 dana od prijema rješenja.

Članak 54.
(Provedba rješenja o denacionalizaciji u zemljišnim knjigama)

Pravosnažno i izvršno rješenje o denacionalizaciji nekretnine ili kada se daje u zamjenu druge nekretnine dostavlja se općinskom sudu, na čijem području se nalazi nekretnina, koji je dužan po službenoj dužnosti provesti uknjižbu u zemljišnu knjigu u roku od 30 dana od dana dostavljanja rješenja.

Članak 55.
(Nagodba)

U granicama slobode ugovaranja, u postupku denacionalizacije stranke mogu sklopiti nagodbu pred nadležnim sudom ili javnim notarom, koja ima snagu izvršne isprave.

Članak 56.
(Rok za podnošenje zahtjeva za denacionalizaciju)

- (1) Zahtjev za denacionalizaciju se podnosi prvostepenom organu u roku od tri godina, od dana početka primjene Zakona.
- (2) Prvostupanjsko tijelo će rješenjem odbaciti neblagovremeni zahtjev za denacionalizaciju.

POGLAVLJE VI. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 57.

(Mjerila za utvrđivanje naknade za nekretnine koje se ne vraćaju)

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine će u roku od šest mjeseci, od dana stupanja na snagu ovog zakona, utvrditi mjerila za utvrđivanje vrijednosti imovine, koja se ovlašteniku denacionalizacije ne može vratiti, niti se može dati u zamjenu druga imovina, kao i mjerila za utvrđivanje naknade za pokretne stvari sukladno sa odredbama članka 17. ovoga zakona.

Članak 58.

(Ranije vođeni postupci)

- (1) Postupci za vraćanje oduzete imovine, odnosno oduzetog zemljišta, koji su započeti u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine po Zakonu o vraćanju oduzete imovine („Službeni glasnik RS“, broj 21/96) i Zakona o vraćanju oduzetog zemljišta („Službeni glasnik RS“, broj 21/96) okončaću se po odredbama ovog zakona, ukoliko u postupku nije donešeno prvostupanjsko rješenje.
- (2) Predmeti u kojima je doneseno prvostupanjsko rješenje okončaću se po tada važećim zakonima.
- (3) Ukoliko prvostupanjsko rješenje u postupku bude poništeno, postupak će se nastaviti i okončati po odredbama ovog zakona.

Članak 59.

(Stupanje na snagu Zakona)

Ovaj zakon stupa na snagu u roku od osam dana od objave u „Službenom glasniku BiH“, a primjenjivat će se nakon šest mjeseci od stupanja na snagu.

PS BiH broj _____ /07
_____ 2007 godine

Predsjedatelj
Predstavničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH

OBRAZLOŽENJE NACRTA ZAKONA O DENACIONALIZACIJI

I - Ustavni osnov

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u članku IV 4.a) kojim je utvrđeno da Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine donosi zakone koji su potrebni za provođenje odluka predsjedništva ili za vršenje funkcije Skupštine po ovom Ustavu i članka II 3. Ljudska prava: članka II točki 1. i 2. Ustava Bosne i Hercegovine, kojim je utvrđeno da će Bosna i Hercegovina obezbjediti najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, utvrđenih Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim protokolima, kao i u točki 3. k) istog članka, kojom je među pobrojanim pravima precizirano i pravo na imovinu. Konvencija i njeni Protokoli direktno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini i nadređena je svim drugim zakonima. Donošenjem Zakona o denacionalizaciji u Bosni i Hercegovini osigurava se vraćanje imovine izvornim vlasnicima ili njihovo obeštećenje ukoliko im se ne može vratiti oduzeta imovina i pravo ili ako im nije bila plaćena adekvatna naknada za oduzetu imovinu.

II – Razlozi za donošenje Zakona

Zakon o denacionalizaciji – uspostavljanju prijašnjeg stanja i narušenih prava u pogledu prinudno, aktima države, oduzetih stvari i prava – predstavlja takav pravni akt koji bez sumnje ima povjesni značaj. Dva temeljna cilja se postižu zakonskim normiranjem ove materije: pravičnost, koja se ogleda u uspostavljanju materijalnog statusa koje su prijašnji vlasnici imali u momentu prinudnog prelaska stvari i prava u državno (društveno) vlasništvo i transformacija vlasničke osnove društva, odnosno jačanje onih oblika vlasništva koji su primjereni tržišnom privređivanju (jačanje preduzetništva, formiranje osmišljenog javnog sektora privređivanja itd.). Zakonom bi se, u temelju, nastavilo reguliranje odnosa koji su nastali znatno ranije, a koji su povjest ove zemlje i naroda. Ti odnosi su nastupili neposredno poslije dva svjetska rata, ili nekoliko godina kasnije. Denacionalizacija, kao oblik vlasničkog prestrukturiranja društva, ima socijalno-politički i ekonomsko-politički aspekt. Agrarne reforme, provedene u prvoj versajskoj Jugoslaviji, imale su za svoj proklamirani cilj „ukidanje feudalnih odnosa“. Agrarne reforme provedene 1945. do 1953. godine nisu imale za cilj uspostavljanje privatnog vlasništva nad zemljom, kao ranije agrarne reforme, nego upravo njegovo negiranje.

Na taj način agrarna reforma u eks Jugoslaviji pa i u Bosni i Hercegovini sprovedena poslije II svjetskog rata na temelju ZARIK-a, PZF i drugih propisa u suštini je predstavljala nacionalizaciju zemljišta i privrednih objekata kao oblici „podruštvljavanja zemlje“ obilježavaju agrarnu politiku jugoslavenske socijalističke države. Kolektivizacija se pokazala ekonomski neodrživim, a socijalno i politički štetnim oblikom „podruštvljavanja“, jer je izazvala velike ljudske traume i porodično osimorašenje. Proces deagrarizacije i ruralni egzodus izravna su posljedica društvenih odnosa stvorenih nacionalizacijom i drugim oblicima prinudnog stvaranja društvenog vlasništva nad stvarima u privatnom vlasništvu.

Prirodno je, prema tome, da se privatno vlasništvo nad neposredno oduzetim stvarima i pravima obnovi, te da akti kojima su oduzeta prava na privatno vlasništvo ponište. To podrazumjeva vraćanje imovine, zamjenu za oduzetu imovinu ili davanje novčane naknade, prijašnjim vlasnicima ili njihovim nasljednicima, odnosno pravnim sljedbenicima. Promjena vlasničke osnove društva ide uz tržište kao njen nezamjenjivi logički slijed i javlja se kao neizostavna strateška komponenta društva. Denacionalizacija je bitna pretpostavka promjene vlasničke strukture i općeg procesa privatizacije u Bosni i Hercegovini.

Razumljivo je da se predloženim zakonskim rješenjima ne mogu ispraviti sve nepravde prošlosti, svi slučajevi oštećenja prava vlasništva pojedinaca. Oni su predmet i drugih zakona, ali odredbe ovog zakona imat će krupan ekonomski, politički i socijalni značaj.

I druge države nastale na teritoriji bivše Jugoslavije, te zemlje iz tranzicije, u okviru reforme svojih privrednih sistema, početkom 90-ih godina prišle su zakonskom reguliranju denacionalizacije. Zakon o denacionalizaciji donjele su Republika Slovenija, Republika Hrvatska, Crne Gore, Makedonije i Republika Srbija. Donjele su ga i druge zemlje u tranziciji.

Aktivnosti na donošenju propisa kojima bi se omogućilo vraćanje imovine, oduzete prijašnjim vlasnicima na temelju zakona i podzakonskih akata o nacionalizaciji, agrarnoj reformi i kolonizaciji, konfiskaciji, oduzimanju ratne dobiti i dr., u Bosni i Hercegovini počele su odmah nakon novembarskih izbora 1990. godine.

U programima svih političkih stranaka sadržana su čvrsta opredjeljena o privatizaciji društvene imovine oduzete od građana, građansko pravnih osoba i pravnih subjekata. Polazeći od toga, u predizbornim aktivnostima za prve višestranačke parlamentarne izbore u Republici Bosni i Hercegovini političke stranke su dale obećanje građanima i građansko-pravnim osobama da će im biti vraćena imovina oduzeta na prinudan način poslije 1945. godine i time otkloniti nepravde koje su im učinjene.

Pitanje povrata imovine bilo je predmet Druge sjednice 105. Kongresa SAD. U Rezoluciji između ostalog stoji: „Pošto su totalitarni režimi, uključujući tu fašističke i komunističke režime, proizveli ogromne ljudske patnje i gubitke, degradiranje ne samo svih ljudskih prava, nego i samog ljudskog duha;

Pošto je komunizam bio posebno okrenut organiziranom i sistematskom uništavanju privatne imovine, uključujući tu nekretnine, ličnu, poslovnu i financijsku imovinu pojedinaca i zajednica;

Pošto je konfiskacija imovine bez naknade od strane totalitarnih režima često bila usmjerena protiv ljudi zbog njihove religije, narodnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, ili zbog suprostavljanja takvim režimima;

Pošto su neki pojedinci i zajednice pretrpili dvostruko oduzimanje imovine bez naknade, prvo od strane nacista i njihovih saveznika, a poslije od strane komunističkih režima;

Pošto su crkve, sinagoge, džamije i druga imovina vjerskih zajednica, kao i imovina poput bolnica, škola i sirotišta koju su posjedovale vjerske zajednice, bile uništene ili konfiskovane u svrhu slamanja duhovne odanosti i vjernosti religioznih ljudi i vjerskih zajednica;

Pošto su izbjeglice iz komunizma, pored toga što su nepravedno izgubile svoju imovinu, često gubili državljanstvo kako bi zaštitili sebe i svoje porodice od odmazde komunista koji su vladali u njihovim zemljama;

Pošto su članice OSCE-a (Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi) dogovorile da postignu i održavaju puno priznanje i zaštitu svih vrsta imovine, uključujući tu i privatnu imovinu, i prava na brzu, pravednu i efikasnu kompezaciju u slučaju da je privatna imovina oduzeta u državne svrhe;

Pošto su zemlje Centralne i Istočne Evrope, Kavkaza i Centralne Azije, ušle u post komunistički period tranzicije i demokratskog razvoja, a mnoge zemlje su već započele teški proces ispravljanja nepravde učinjenih od strane prijašnjih totalitarnih režima;

Pošto su mnoge zemlje Centralne i Istočne Evrope prihvatile zakone koji omogućuju povrat imovine koja je nezakonito ili nepravedno oduzeta, nacionalizovana ili preuzeta, ili na bilo koji drugi način oduzeta od strane totalitarnih režima;

Pošto su zakonske ili administrativne restrikcije ili u neskladu sa međunarodnim zakonom prema osobi koja zahtjeva povrat imovine ili naknadu, tražeći da ona bude građanin zemlje od koje traži potraživanja;

Pošto vladavina zakona i demokratske norme zahtjevaju aktivnost vlada i administracije u skladu sa zakonima koji je parlament odobrio i koji su u skladu sa međunarodnim standardima: zbog toga je donesena Rezolucija kojom Predstavnički dom konstatuje:

(1) pozdravlja napore mnogih prijašnjih totalitarnih zemalja da pokrenu kompleksno pitanje statusa bespravno oduzete imovine;

(2) preporučuje zemljama koje još nisu to učinile da povrate bespravno oduzetu imovinu njenim pravim vlasnicima, ili kad povrat nije moguć, da brzo, efikasno kompeziraju imovinu;

(3) poziva na povrat nepravedno oduzete imovine vjerskih zajednica;

(4) poziva Hrvatsku, Češku Republiku, Ltviju, Litvaniju, Rumuniju, Slovačku i svaku drugu državu čiji zakoni i odredbe ograničavaju restituciju i kompezaciju imovine oduzete od osoba koje tu neprebivaju, ili su građani zemlje od koje traže naknadu, da ukinu takve restrikcije;

(5) insistira na tome da bivše totalitarne zemlje prihvate i efikasno implementiraju zakone koji omogućavaju povrat i naknadu imovine.“

Vraćanje imovine aktualizirano je zaokruženjem institucionalnih normativnih pretpostavki za reformu privrednog sistema. Kako je ishodište reforme utemeljenje tržišnog privrednog sistema, nesporno je da je u funkciji uspostavljanja integralnog tržišta neizostavna pretpostavka upravo transformiranje vlasničke osnove društva, odnosno jačanje onih oblika vlasništva koji su primjereni tržišnom privređivanju. Osim toga, u okviru reforme prevaziđen je donedavni diskriminirani položaj tzv. nedruštvenih sektora privređivanja, odnosno privatnog vlasništva, što samo po sebi potencira pitanje vraćanja oduzete imovine na prinudan način po raznim osnovama.

Skupština i Vlada Republike Bosne i Hercegovine u programima svoga rada za 1991. i 1992. godinu, utvrdile su konkretne zadatke na otpočinjanju procesa vraćanja imovine koja je u predhodnom periodu po raznim pravnim osnovama oduzeta od pravnih osoba, građana i građansko-pravnih osoba. U realizaciji ovih programa učinjeno je slijedeće:

Skupština Republike Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 26. ožujka 1991. godine obrazovala je Povjerenstvo za pitanja denacionalizacije, sa zadatkom da razmatra inicijative, odnosno zahtjeve građana, njihovih političkih organizacija, kao i drugih organizacija i zajednica za reprivatizaciju prinudno prenesene imovine u državno odnosno društveno vlasništvo, te da u saradnji sa Vladom Republike Bosne i Hercegovine podnosi prijedloge za donošenje odgovarajućih akata iz nadležnosti Republike, odnosno predlaže poduzimanje mjera u postupcima kod organa Federacije iz njihove nadležnosti, ostvarujući suradnju sa nadležnim organima drugih republika, autonomnih pokrajina i Federacije.

Polazeći od toga da denacionalizaciju prinudno oduzete imovine predstavlja veoma složen i odgovoran zadatak koji otvara niz pitanja pravne, političke, ekonomske i socijalne prirode, u okviru priprema za donošenje zakona kojim će se omogućiti vraćanje prinudno oduzete imovine njihovim prijašnjim vlasnicima odnosno njihovim pravnim sljedbenicima, izrađena je „Analiza o prinudnom oduzimanju imovine i mogućim pravicima njene

reprivatizacije“ u kojoj su izloženi socijalno-politički aspekti vlasničkog prestrukturiranja, ekonomsko-politički aspekti oduzimanja i vraćanja imovine, pregled zakona i drugih propisa po kojim je oduzimana imovina i osnovne karakteristike tih zakona i propisa, pitanja pravnog osnova za reprivatizaciju, mogući način reprivatizacije (vraćanje imovine, isplata naknada, nadležnost stranke, postupak, troškovi reprivatizacije) i prijedlozi osnovnih načela na kojima treba da se zasniva zakon o reprivatizaciji. Vlada Republike Bosne i Hercegovine, na 53. sjednici održanoj 17. lipnja 1991. godine je prihvatila ovu analizu kao informativno stručnu temelju za dalji rad na ovom pitanju i izradu zakona o reprivatizaciji, kojom mora predhoditi detaljno rasvjetljavanje imovinsko-pravnih, ekonomskih, socijalno-političkih i svih drugih odnosa kako bi se ovaj posao valjano obavio i izbjegle eventualne greške i propusti.

Zaključeno je da se čim prije ide na izradu zakona koji bi utvrdio kriterije, principe i prioritet po kojem bi se proveo postupak vraćanja prinudno oduzete imovine, s tim što se prioritet treba dati vraćanju poljoprivrednog zemljišta kako bi se podstakao razvoj poljoprivrede.

Zbog izbijanja ratnih dejstava na teritoriji Bosne i Hercegovine prestale su aktivnosti na donošenju zakona kojim bi bila regulisana ova materija.

Po prestanku ratnih dejstava aktivnosti na donošenju navedenih zakona nastavljene su u entitetskim okvirima.

Na području Federacije Bosne i Hercegovine u nekoliko navrata vođena je aktivnost za donošenje zakona kojim bi se regulisala ova materija, izrađeni su određeni nacrti i prijedlozi zakona, ali isti nisu bili usvojeni.

U istom periodu u Republici Srpskoj u 1996. godine donešeni su zakoni o vraćanju oduzete imovine i Zakona o vraćanju oduzetog zemljišta („Službeni glasnik RS“, broj 21/06). Po navedenim zakonima se postupalo i donijet je određeni broj rješenja o vraćanju oduzetog zemljišta prijašnjim vlasnicima. Navedeni zakoni stavljeni su van snage Zakonom o vraćanju oduzete imovine i obeštećenju („Službeni glasnik RS“, broj 13/2000). Zakon je suspendovan Odlukom Visokog predstavnika, kao i Zakon o vraćanju oduzete imovine i Zakona o vraćanju oduzetog zemljišta.

Razlozi suspenzije navedenih zakona je toj što nije donesen Zakon na nivou Bosne i Hercegovine.

Na inicijativu Parlamenta Bosne i Hercegovine travnja 2004. godine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine donijelo je Odluku kojom se uspostavlja Povjerenstvo za restituciju (prosinac 2004. godine).

Zadatak Povjerenstva je da pripremi tekst Zakona na temelju provedene sveobuhvatne zakonske, fiskalne i operativne analize vodeći računa da zakonska rješenja moraju osigurati ekonomsku i fiskalnu održivost Bosne i Hercegovine, uključujući oba njena entiteta i Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, da ponuđena se rješenja zasnivaju na zajedničkom interesu Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, što predpostavlja da:

- poprave, na pravedan i objektivna način, nepravdu koju su država i njeni organi počinili u prošlosti oduzimanjem imovine od njenih prijašnjih vlasnika;
- provedu restituciju u Bosni i Hercegovini, i to samo na način koji ne ugrožava makroekonomsku stabilnost;
- otklone restituciju kao izvor nesigurnosti koji sprečava proces privatizacije, te sprečava sadašnje vlasnike da investiraju u poboljšanje svoje imovine; te
- podrže dalji razvoj tržišne privrede u cijeloj Bosni i Hercegovini.

Donošenje Zakona na nivou Bosne i Hercegovine ostvariće se pretpostavke Ustava Bosne i Hercegovine, političkih opredjeljenja, očekivanja građana, građansko pravnih osoba i pravnih subjekata, te Rezolucije Druge sjednice 105. Kongresa SAD.

III – Usklađenost Zakona sa Evropskim zakonodavstvom

Zakon je usklađen sa Evropskim zakonodavstvom i iz same činjenice da je osnova ovoga zakona Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i njenim protokolima.

IV– Obrazloženje predloženih zakonskih rješenja

Odlukom o uspostavljanju Povjerenstva za restituciju utvrđeno je „Povjerenstvo za restituciju Bosne i Hercegovine, koja se uspostavlja Odlukom, odgovorna je za pripremu Okvirnog zakona o restituciji Bosne i Hercegovine. Odlukom je predpostavljen naslov Zakona.

Međutim, imajući u vidu provni pojam termina „Restitucija“ opredjeljen je termin „Denacionalizacija“.

Pojam denacionalizacije u pravnom smislu općenito označava postupak ukidanja svih pravnih učinaka nacionalizacije imovine. U ovom zakonu termin denacionalizacije ima šire značenje.

Pojmom denacionalizacije obuhvaćeno je ukidanje učinaka prisilnog prijenosa privatne imovine u društveno vlasništvo (općenarodnu imovinu, državno vlasništvo), ne samo po temelju nacionalizacije, nego i po drugim pravnim osnovama kao što je konfiskacija, propisi o agrarnoj reformi, o prekoračenju zakonskog maksimuma i dr., pa i na temelju odluka građanskih i vojnih organa bez zakonskog temelja.

Denacionalizacija po pravilu ne dovodi do restitucije oduzete postojeće imovine, jer je to nemoguće zbog zaštite stečenih prava trećih osoba, a i zbog toga što bi u mnogo slučajeva bilo suprotno javnom interesu koji je utvrđen zakonom. Zato je učinak denacionalizacije, po pravilu, obaveza davanja naknade u obliku koji propisuje Zakon. Nakon stupanja na snagu odredaba Zakona o prometu nekretninama 1991. godine, kojim se zabranjuje prenos nekretnina koje će biti predmet denacionalizacije, provedena je pretvorba društvenog vlasništva i s njome i imovina koja je bila prisilno prenjeta u društveno vlasništvo, a koja se zatekla u imovini društvenih preduzeća i drugih

društvenopravnih osoba u trenutku pretvorbe, pa se sada nalazi u imovini drugih osoba. Zakoni entiteta omogućili su otkup oduzetih stanova nosiocima stanarskih prava. Zato je učinak denacionalizacije, po pravilu, obaveza davanja naknade, u obliku koji propisuje Zakon, a restitucija oduzete imovine, nepokretnih i pokretnih stvari jest iznimka.

Ovlaštenik prava na denacionalizaciju i obveznik predaje vlasništva u slučaju restitucije odnosno davanja naknade u drugom obliku mogu odstupati od ovih pravila nagodbom pod uvjetom da se time ne dira u stečena prava trećih osoba i da se sklapanjem nagodbe „ne stvaraju obaveze entitetima i Bosne i Hercegovini“.

Termin denacionalizacije je ušao u svakodnevnu komunikaciju, a prihvatili su ga i drugi zakoni, a osim toga taj termin najpribližnije označava pojam ukidanja pravnih učinaka prisilnog prijenosa imovine u društveno vlasništvo koje se u postupku privatizacije većim dijelom pretvorilo u pravu vlasništva trećih osoba.

Odredba članka 1. upućuje na materiju predmeta Zakona iz čega proističe da je:

Pravo denacionalizacije ili ustanove denacionalizacije skup je propisa koji određuju pretpostavke i postupke ukidanja učinaka prisilnog prijenosa u društveno vlasništvo. Pravo na oduzetim stvarima (po pravilu nepokretnim) koja se vraćaju ovlaštenicima prava na denacionalizaciju (pravo vlasništva ili eventualno druga stvarna prava) uređuje pravila stvarnog prava.

Člankom 2. utvrđeni su temeljni principi denacionalizacije.

Osnovno načelo, koje slijedi zaključke „Studije o izvodljivosti restitucije Bosne i Hercegovine“, polazi od potpune denacionalizacije, sa opredjeljenjem na maksimalnu naturalnu denacionalizaciju. Ovo stoga što 90% imovine predmet vraćanja prijašnjem vlasnicima (novčana vrijednost oduzete imovine) čine poljoprivredna, šumska i druga zemljišta, prijašnji posjedi poljoprivrednih preduzeća, planinskih dobara i zemljoradničkih zadruga, a nisu više u funkciji. Najveći dio tih površina je napušten, ne vrši se njihova obrada, a dio koriste zakupci. S toga je opredjeljenje na maksimalnu naturalnu denacionalizaciju.

Maksimalna naturalna denacionalizacija obezbjeđuje makroekonomsku i finansijsku stabilnost Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Za slučaj da nije moguć povrat izvorne imovine ostavljena je mogućnost zamjenske.

Zamjenska imovina treba, po svim elementima, da ispunjava kvantitativne i kvalitativne elemente.

U krajnjem slučaju, tj. ako nije moguće ni naturalna, ni zamjenska imovina, ovlašteniku se ima utvrditi finansijska – novčana naknada.

Ovo su temeljni principi denacionalizacije, pa su kao takvi stavljeni neposredno iza predmeta denacionalizacije.

U stavku (1) članka 3. alineja a) do j) navedeni su zakoni i uredbe, doneseni poslije 01. siječnja 1945. godine, kojima su, pored zemljišta, po raznim pravnim osnovama, od prijašnjih vlasnika oduzimane stvari i prava.

Na temelju propisa o izvlaštenju, arondaciji i drugim propisima vršeno je prinudno oduzimanje imovine od građana i građanskih pravnih osoba radi izgradnje objekata od općeg društvenog interesa, odnosno radi okrupnjavanja društvenog poljoprivrednog zemljišta. Vraćanje prinudno oduzete imovine po ovim osnovama vršilo bi se samo u slučajevima u kojima prijašnjem vlasnicima nije na ime naknade data druga nekretnina ili, kad se radi o građevinskim objektima, pravična novčana naknada utvrđena od strane vještaka po tržišnim cijenama građevinskog materijala i radne snage u momentu eksproprijacije, odnosno isplate naknade.

S obzirom da stvari i prava koja su predmet denacionalizacije po ovom zakonu nisu prelazila u državno (društveno)vlasništvo na temelju samih zakona i podzakonskih akata navedenih u članku 3. nego se u svakom pojedinačnim slučaju vodio postupak stavkom (1) članka 3. propisano je da pravo na denacionalizaciju imaju oni prijašnji vlasnici kojima su stvari i prava oduzeta aktom državnog organa donesenim na temelju nekog od tih propisa. U praksi su se dešavali i slučajevi oduzimanja imovine bez pravnog osnova, te da su zaključivani bezteretni pravni poslovi (pokloni i sl.) pod prisilom ili prevarom ranijeg vlasnika od strane predstavnika državnih organa, pa je, stoga, u članku 4. propisano da i takvi prijašnji vlasnici imaju pravo na denacionalizaciju.

Kako denacionalizacija ima za cilj uspostavljanje oduzetih prava i vraćanje stvari i time ispravljanje nepravdi prema prijašnjem vlasnicima učinjene u prošlom vremenu, stavkom (2) članka 3. propisano je da nemaju pravo na povrat imovine oni prijašnji vlasnici kojima su za ekspropisane nekretnine data druga nekretnina ili pravična naknada. Za ekspropisane nekretnine (zemljište i objekte) poslije 15. veljače 1968. godine utvrđivana je pravična naknada.

Člankom 6. alineja (3) utvrđeno je da stranim osobama, fizičkim i pravnim pripada pravo na denacionalizaciju za oduzetu imovinu, osim ako je strano i fizičko lice ostvarilo, steklo pravo po međunarodnom međudržavnom ugovorom, na naknadu.

Ustav Bosne i Hercegovine jamči pravo vlasništva svima pa i stranim fizičkim osobama – jer nikoga ne isključuje. Zakonska su ograničenja moguća samo u pogledu sticanja prava vlasništva po pravilu reciprociteta.

Reguliranje prava na naknadu za oduzetu imovinu stranim osobama uređuje se i međudržavnim sporazumima kojim se mogu priznati prava na denacionalizaciju stranim pravnim i fizičkim osobama.

Za regulisanje prava na denacionalizaciju stranim pravnim i fizičkim osobama ima se u vidu i Rezolucija Zastupničkog doma Sjedinjenih Američkih Država.

Zastupnički dom Sjedinjenih Američkih Država donio je dvije rezolucije kojim poziva države u tranziciji koje su pravo na denacionalizaciju oduzete imovine uvjetovale državljanstvom ili prebivalištem prijašnjih vlasnika

odnosno njihovih nasljednika, da ukinu taj ograničavajući uvjet i da vjerskim zajednicama vrate nezakonito oduzetu imovinu.

Rezolucija br. 557. od 1. listopada 1998. poziva zemlje u tranziciji Srednje i Istočne Evrope „da ukinu određene pretpostavke sa stanovišta državljanstva i prebivališta preživjelim pojedincima holokausta koji traže vraćanje konfiskovane imovine“.

Rezolucija br. 562. od 9. listopada 1998. glasi:

„(3) Pozivaju se zemlje da vraćaju nezakonito oduzetu imovinu vjerskim zajednicama.

(4) Pozivaju se Hrvatska, Češka Republika, Latvija, Litva, Rumunska, Slovačka i druge zemlje čiji zakoni ili propisi ograničavaju vraćanje ili naknadu za nezakonito oduzetu imovinu vezujući je za državljanstvo ili prebivalište osoba koja traže naknadu, da uklone takva ograničenja“.

Člankom 6. alineja (4) isključuje pravo na denacionalizaciju – naknadu pravnim i fizičkim osobama u sličaju kada je pitanje naknade riješeno međudržavnim sporazumom, to jest ako mu je naknada isplaćena od druge države.

Člankom 7. utvrđuje se pravo na denacionalizaciju priznaje zakonskom nasljedniku bivšeg vlasnika, samo do prvog nasljednog reda s pravom predstavljanja.

Obzirom da na oduzetim nekretninama nisu bili upisani, u javne knjige, nasljednici fizička i pravne osobe koja je bila vlasnik nacionalizovane imovine u trenutku prisilnog prenosa u društveno vlasništvo, kao predhodno pitanje nadležni sud treba u svom postupku utvrditi zakonske nasljednike.

Povodeći se rješenjima drugih zemalja u tranziciji i mogućim umanjenjima obaveza obveznika denacionalizacije predviđeno je ograničenje ovlaštenika na denacionalizaciju zakonskom nasljedniku bivšeg vlasnika prvog nasljednog reda.

Čl. 9. i 10. uređuje pravo na vraćanje oduzete imovine, pravo na obeštećenje u drugoj imovini ili finansijsku kompezaciju pod istim uslovima kao što je to utvrđeno za druga pravna i fizička osoba uz uslov da obavljaju djelatnost na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Pravo na denacionalizaciju vjerskim zajednicama, zadužbinama i udruženjima može biti uređeno i posebnim međudržavnim ugovorom.

Čl. 11. i 12. naznačen je obveznik denacionalizacije. Obveznik denacionalizacije naknade u naravi je pravna osoba u čijoj imovini se nalazi imovina koja se na temelju ovog zakona daje prijašnjem vlasniku, ako ovim zakonom za određenu imovinu nije drukčije propisano.

Obveznik naknade u novcu i obveznicama su entiteti, Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, i Bosna i Hercegovina.

Pod istim uslovima obveznik denacionalizacije prava i obeštećenja je zadruga u čijoj se imovini nalazi oduzeta imovina ili pravo koje je po temelju Zakona predmet vraćanja.

Čl. 13. do 38. – Uključuje oblike denacionalizacije

Učinak denacionalizacije ostvaruje se vraćanjem imovine koja je bila prisilno prenijeta u društveno vlasništvo ili davanjem protunaknade za tu imovinu ako je vraćanje nemoguće, odnosno Zakonom isključena radi zaštite tuđih prava ili javnog interesa. Isti učinak se postiže na temelju valjane nagodbe. Time se iz pravnog poretka pro futuro isključuje djelovanje prisilnog prenosa imovine u društveno vlasništvo koje se u međuvremenu pretvorilo u vlasništvo države ili druge osobe.

Zakonska sintagma „naknada za oduzetu imovinu“ ima dvojako značenje. Ona obuhvata dva različita prava: pravo na naknadu u zakonom propisanom obliku (obvezno pravo) i pravo na vraćanje oduzete „imovine“, tj. Vraćanje prava vlasništva na stvarima koja su objekat denacionalizacije. Naknada u naturalnom obliku ili zamjenska nekretnina kao pravilo, a naknada u novcu i vrijednosnim papirima kao iznimka.

Sama okolnost što je ukinut ne vlasničko-pravni sistem društvenog vlasništva, radi čijeg je uspostavljanja država oduzimala pravo vlasništva koje jamči Ustav Bosne i Hercegovine, a njegovu nepovredivost uzdiže u red najviših vrijednosti ustavnog poretka, logički proizilazi pravo razvlaštenih osoba na vraćanje oduzete imovine i uspostave prava vlasništva, a naknada u novcu ili obveznicama svodi na iznimku.

U slučaju da ovlaštenik prava na denacionalizaciju stječe pravo na vraćanje po općim pravilima, a vraćanje se ne može dozvoliti iz razloga posebno navedenih, toj osobi se može dati druga odgovarajuća imovina u zamjenu za oduzetu imovinu ili druga odgovarajuća naknada. Prava iz denacionalizacije utvrđuju se pravomoćnim rješenjem nadležnog tijela u postupku naknade za oduzetu imovinu.

Prijašnji vlasnik koji ostvari pravo na denacionalizaciju imovine, bez obzira u kome obliku, nema pravo na vraćanje ubranih plodova, kao ni onih koji su propali propustom posjednika imovine, a ni pravo na vraćanje učinjenih troškova radi održavanja stvari, kao ni na naknadu štete, ali ima obavezu da obešteti dosadašnjeg imaoča stvari za iznos investicionog ulaganja.

Člankom 17. uređuje situaciju, ako nije moguć povrat imovine, a ovlaštenik denacionalizacije odbija zamjensku imovinu (nekretninu) moguća je maksimalna naknada u novcu do iznosa od 150.000KM.

Prijašnjem vlasniku vraća se u vlasništvo, u načelu, neizgrađeno građevinsko zemljište, poljoprivredno zemljište, šume, šumsko zemljište, poslovne zgrade i poslovni prostor.

Ne vraćaju se prijašnjem vlasniku u neposredni posjed ni stanovi koje su otkupili stanari koji su po Zakonu imali pravo otkupa kao nosioci stanarskog prava.

Poseban razlog isključenja vraćanja prava vlasništva postoji kada na oduzetoj stvari (nekretnini) nitko ne može imati pravo vlasništva. Ne vraća se u vlasništvo i posjed imovina na kojoj nije moguće stjecanje prava vlasništva. Ovo se odnosi na nekretnine koje su stavljene izvan prometa time što su proglašene općim dobrom ili su te nekretnine nakon prisilnog prenosa u društveno vlasništvo postale javno dobro u oćoj uporabi na koje se ne odgovarajući način primjenjuju pravila koja vrijede na opća dobra, kao npr. zemljište na kome je izgrađen aerodrom, željeznička pruga, javna cesta, ulica, trg ili prostornim planom određeno kao javna zelena površina itd.

Pravo vlasništva i druga prava po zakonu pretvorena u pravo vlasništva, stečena na zakonit način na stvarima prisilno prenijeta u društveno vlasništvo na temelju zakona, uživaju jednaku pravnu zaštitu kao i prava stečena na drugim stvarima u društvenom ili privatnom vlasništvu. Zato se ne vraćaju prijašnjem vlasniku stvari na koje su treće osobe stekle pravo vlasništva na temelju valjanog pravnog posla i na način propisan zakonom.

Ukoliko je objekat denacionalizacije nekretnina, u prvom slučaju je pravo vlasništva na temelju pravnog posla stečeno uknjižbom u zemljišnu knjigu ili polaganjem valjane tabularne isprave kod suda kada nekretnina nije upisana u zemljišne knjige; u drugom slučaju nije stečeno pravo vlasništva, ali je stečena pravna osnova za stjecanje tog prava uknjižbe u zemljišnu knjigu. U drugom slučaju, dakle, štiti se pravo stjecanja samo ako mu je odnosna stvar predana u posjed.

Nakon oduzimanja prava vlasništva i prijenosa u društveno vlasništvo na pojedinim stvarima stjecale su pravo vlasništva druge osobe, ili druga prava koja se pretvaraju u pravo vlasništva, na temelju pravnog posla (po pravilu naplatnog) ili na temelju odluke nadležnog tijela (npr. po propisima o agrarnoj reformi i kolonizaciji, zatim u postupku arondacije ili komasacije poljoprivrednog zemljišta, konstituiranjem trajnog prava korištenja na građevinskom zemljištu legalizacijom bespravne izgradnje, depozicijom i dodjelom građevinskog zemljišta na korištenje radi gradnje ili prenosom u vlasništvo nekretnine u društvenom vlasništvu u zamjenu za izvlaštenu nekretninu ili depozirano neizgrađeno građevinsko zemljište itd.).

Pravilo je, da će zakonito stečena prava uživati pravnu zaštitu prema svima, pa i prema onima na čijim su dobrima, prisilno prenesenim u društveno vlasništvo, stečena. Takvu zaštitu uživa i valjani pravni osnov za sticanje prava vlasništva ako je „imovina“, tj. nekretnina predana u posjed stjecatelju, iako pravo vlasništva nije preneseno uknjižbom u zemljišnu knjigu, ali se u tom slučaju „prijašnjem vlasniku priznaje pravo na naknadu na temelju odredaba ovog zakona“.

Neposredan prenos prava na nekretninama u društvenom vlasništvu izvršena je na temelju posebnih zakona i tako stečeno pravo vlasništva na stvarima (nekretninama) koje su bile prisilno prenijete u društveno vlasništvo uživa pravnu zaštitu, pa se te stvari ne vraćaju prijašnjim vlasnicima (ovlaštenicima prava na denacionalizaciju).

Isključen je povrat nekretnina u sastavu imovine društvenog preduzeća koje su na temelju Zakona o pretvorbi „unesene u društveni kapital preduzeća“. U postupku prenosa unosile su se u procjenu kapitala društvenog preduzeća one nekretnine na kojima je preduzeće imalo pravo korištenja ili pravo raspolaganja, ili nekadašnje pravo upravljanja koje se zadržalo u zemljišnoj knjizi, osim poljoprivrednog zemljišta, šuma, šumskog zemljišta koje nije uneseno u procjenu društvenog kapitala. Na nekretnine unijete u procjenu društvenog kapitala u postupku prenosa stjecalo je pravo vlasništva trgovačko društvo, koje je nastalo u postupku prenosa društvenog preduzeća. Ovo se odnosi kako na poslovne zgrade i njihove posebne dijelove (poslovni prostor), te na zemljište na kome postoji takva zgrada i koje služi za njenu redovnu upotrebu, a i na neizgrađeno građevinsko zemljište. Ovo se odnosi na ono neizgrađeno građevinsko zemljište na kome je društveno preduzeće u vrijeme prenosa imalo pravo građenja.

Okolnosti što su izvlaštene nekretnine uračunate u vrijednost društvenog kapitala u postupku prenosa nije prepreka „za vođenje postupka deizvlaštenja“.

Ako su na oduzete nekretnine koje su bile u sastavu društvenog preduzeća stekle pravo vlasništva treće osobe prije prenosa, također je isključen povrat prava vlasništva; u tom slučaju prijašnji vlasnik ima pravo na dionice ili udjele trgovačkog društva.

Pravo vlasništva na stvarima u imovini pravnih osoba koje obavljaju javnu djelatnost ne smije ovisiti od privatne volje, pa ni od volje prijašnjeg vlasnika, odnosno prava da prijašnji vlasnik zahtjeva povrat prava vlasništva na te stvari, jer bi se time moglo ugroziti sposobnost tih osoba da obavljaju svoju djelatnost u javnom interesu. U sukobu privatnog i javnog interesa u ovom slučaju Zakon je dao prednost javnom interesu. Zato prijašnji vlasnik – ovlaštenik prava na denacionalizaciju – umjesto povrata prava vlasništva na oduzetoj imovini (nekretninama), stječe tražbeno pravo – pravo na naknadu za oduzetu imovinu u obliku koji je propisan Zakonom.

Prostorna cjelovitost odnosno namjena upotrebe prostora određuje se prostornim planom višeg i nižeg reda u javnom interesu. Stoga Zakon propisuje da se ne vraća pravo vlasništva na imovinu (nekretnine), ako bi se time bitno okrnjila prostorna cjelovitost, odnosno namjena upotrebe prostora i imovine. Ovo se odnosi u prvom redu na građevinsko zemljište.

Ne vraća se „u vlasništvo i posjed“ imovina (nekretnine) „koja je nedjeljiv dio sklopa mreža, objekata, naprava ili drugih sredstava javnih preduzeća iz oblasti energetike, komunalne djelatnosti, saobraćaja i veza, te šumarstva“. Time su pretežno obuhvaćena javna dobra u javnoj uporabi, na kojima je u načelu isključeno pravo vlasništva.

Poseban zakonski razlog o isključenju povrat prava vlasništva jest zaštita gospodarstvene, odnosno tehnološke funkcionalnosti kompleksa (industrijski kompleks, komasirane gromade unutar poljoprivrednog, odnosno šumskog kompleksa i slično). Takvi kompleksi su nužna pretpostavka za uspješno obavljanje odgovarajuće djelatnosti, pa bi cjepanje takvih cjelina, do kojega bi došlo u slučaju povrata prava vlasništva „sitnih parcelaša“, ugrozilo obavljanje tih djelatnosti.

Oblik naknade za oduzetu imovinu u slučaju isključenja povrata prava vlasništva određen je Zakonom, u vrijednosnim papirima i samo izuzetno djelimično u novcu.

Prema Zakonu, naknada u vrijednosnim papirima je pravilo, a naknada u novcu, iznimka. Vrijednosni papiri o naknadi za oduzetu imovinu jesu: obveznice Bosne i Hercegovine, dionice i udjeli u trgovačkom društvu u čijoj se imovini nalazi oduzeta imovina ili, kad to nije moguće zbog stečenih prava trećih osoba, prijašnji vlasnik ostvaruje pravo na naknadu u dionicama.

Obveznice se izdaju na temelju punomoćnog rješenja nadležnog organa kojim je utvrđeno pravo na naknadu za oduzetu imovinu u tom obliku. Obveznice glase u konvertibilnim markama i isplative su u jednakom ratama tokom 20 godina od dana primjene Zakona. Obveznice glase na donositelja. Visinu vrijednosti obveznica utvrđuje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Po Zakonu oduzeta imovina, ovlašteniku (prijašnjem vlasniku) prava na naknadu (denacionalizacija), naknada u novcu isplaćuje se samo za oduzetu imovinu, i to u maksimalnom iznosu do 150.000KM.

Nagodba o naknadi ili povrata oduzete imovine može se sklopiti samo pod pretpostavkom da je pravo na naknadu utvrđeno pravomoćnim rješenjem nadležnog organa u postupku denacionalizacije. Istim rješenjem utvrđuje se i „obveznik plaćanja“, tj. obveznik davanja naknade ili restitucije – prenosa imovine (prava vlasništva). U tom slučaju, prijašnji vlasnik i obveznik davanja naknade ili povrata mogu suglasno odrediti i drugi oblik naknade: bilo stjecanjem (prenosom) prava vlasništva na drugoj odgovarajućoj „imovini“ (stvari) ili isplatom druge odgovarajuće naknade (u novcu ili vrijednosnim papirima) ili ustupanjem nekog drugog imovinskog prava neovisno od toga kakav je oblik naknade Zakonom propisan, osim u državnim obveznicama, dionicama i udjelima i u drugim vrijednosnim papirima.

Za sklapanje nagodbe prema propisima postoje dva izričita ograničenja, i to: da se nagodbom ne diraju stečena prava trećih osoba i da se njome ne stvaraju obaveze Bosne i Hercegovine.

Nagodba o povratu ili naknadi za oduzetu imovinu može se sklopiti pred onim organom pred kojim se vodi postupak radi utvrđivanja prava na naknadu odnosno povrat, ali nakon utvrđivanja prava na naknadu odnosno povrat.

Nagodba se ovjerava na sudu.

Čl. 26. do 29. uređuje denacionalizacija neizgrađenog građevinskog zemljišta. Denacionalizacija neizgrađenog građevinskog zemljišta provodi se najprije na temelju ZGZ-a pa tome Zakonu pod određenim zakonskim pretpostavkama vraćalo se pravo vlasništva na neizgrađenom građevinskom zemljištu. Ovo prvo denacionalizacije bilo je ograničeno samo na neizgrađeno građevinsko zemljište koje je odlukama skupština općina preneseno u društveno vlasništvo nakon 22. veljače 1974. Druga denacionalizacija provodi se na temelju ovog zakona, a odnosi se na preostalo neizgrađeno građevinsko zemljište koje je bilo prisilno preneseno u društveno vlasništvo po bilo kojoj pravnom temelju na temelju samog zakona ili odluke nadležnog organa.

Prvom denacionalizacijom neizgrađenog građevinskog zemljišta koje nije privedeno namjeni, niti je na njemu treći stekao pravo korištenja radi gradnje, provodi se povrat prava vlasništva.

Neizgrađeno građevinsko zemljišta koje je bilo prenjeto u društveno vlasništvo odlukama skupština općina, a nije privedeno namjeni, vraća se u vlasništvo prijašnjem vlasniku. Osnova za povrat je ZGZ. Prema ZGZ-u prestaje po sili zakona društveno vlasništvo na neizgrađenom građevinskom zemljištu koje nije privedeno namjeni, a bilo je preneseno u društveno vlasništvo odlukama skupština općina. Prvi puta poslije nacionalizacije građevinskog zemljišta od 26. decembra 1958., i suprotno socijalističkom Ustavu SRBiH od 22. veljače 1974., ovaj zakon propisuje da u gradovima i naseljima gradskog karaktera može postojati pravo vlasništva na gradskom zemljištu „kada je to zakonom određeno“. Na izgrađenom građevinskom zemljištu uspostavljeno je pravo vlasništva u korist vlasnika zgrade.

Nije predmet povrata ono neizgrađeno građevinsko zemljište na kome je treći, u skladu s tadašnjim zakonom, stekao pravo korištenja radi građenja koje je po Zakonu o vlasništvu pretvoreno u pravo vlasništva.

S obzirom da se pravo korištenja na neizgrađenom građevinskom zemljištu sticalo na temelju rješenja o dodjeli, odnosno neposrednom pogodbom i ugovorom na temelju kojega se obavljala uknjižba, Zakon određuje da se priznaju pravno valjanim pravni poslovi i pravomoćno akti zaključeni ili doneseni do stupanja na snagu ovog zakona. To znači da se priznaju pravomoćna rješenja o dodjeli neizgrađenog građevinskog zemljišta na korištenje radi gradnje, kao i valjano zaključene neposredne pogodbe, te ugovori sklopljeni s općinom o zasnivanju prava korištenja upisom u zemljišnu knjigu. Prema tome, ne može se vratiti vlasništvo prijašnjem vlasniku ako je zemljište, na temelju zakona, rješenjem ili neposrednom pogodbom dodijeljeno drugoj osobi radi gradnje ili na temelju neposredne pogodbe, pa i kad nije uknjiženo u zemljišne knjige na temelju ugovora o međusobnim pravima i obavezama između općine i stjecatelja. Ovo pod pretpostavkom da pravo korištenja radi građenja nije prestalo po odredbama ZGZ-a zbog toga što njegov nositelj nije u određenom roku izgradio predviđeni objekat ili nije na njemu

izveo znatnije radove u odnosu na periorodu objekta (tačnije projektirani objekat) koji je trebao izgraditi u skladu s građevinskom dozvolom ili po drugoj zakonskoj temelju.

U slučaju da je zemljište faktički deposeđirano, dakle, bez pravomoćnog rješenja o deposeđiranju, smatra se da je privedeno namjeni ako je izgrađen objekat ili su izvedeni znatniji radovi na izgradnji objekta.

Po ovom zakonu prijašnji vlasnici, tačnije: ovlaštenicima prava na denacionalizacija, vraća se pravo na poljoprivrednom zemljištu, šumama i šumskom zemljištu bez ograničenja.

Denacionalizacija poljoprivrednog zemljišta, šumama i šumskog zemljišta moguća je u obliku povrata prava vlasništva ili naknade u drugom obliku, ali je povrat prava vlasništva isključen zbog onih razloga koji su propisani za sve nekretnine.

U načelu predmet denacionalizacije su, uz poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište, i građevinski objekti (zgrade, poslovne zgrade, kuće za stanovanje i slično) koji su u vrijeme oduzimanja bili izgrađeni na oduzetom poljoprivrednom zemljištu, šumi i šumskom zemljištu. Oduzeti građevinski objekti „daju se u vlasništvo“, prijašnjem vlasniku „zajedno sa zemljištem na kojem se objekti nalaze“ ako ovim zakonom „nije drukčije propisano“, a drukčije je propisano općim odredbama o isključenju povrata.

Člankom 34. do 38. uređen je postupak denacionalizacije stanova i poslovnih prostora. Predmet nacionalizacije, konfiskacije i drugih osnova prisilnog prenosa privatne imovine u društveno vlasništvo (općenarodnu imovinu i državno vlasništvo) bile su cijele zgrade stambene i poslovne ili pojedini djelovi zgrada (stanovi i poslovne prostorije), odnosno suvlasnički dijelovi zgrada i posebni dijelovi zgrada. Ovi građevinski objekti su i predmet denacionalizacije i dekonfiskacije.

Budući da jedna pravila isključuju povrat, po pravilu, prava vlasništva na stambene zgrade i stanove, a druga, iznimno na poslovne zgrade i poslovne prostorije i da su različiti oblici naknade, ovdje se odvojeno prikazuju ta pravila. Zbog toga što je zakonom proklamirano načelo povrata u slučaju dekonfiskacije koje je, takođe, vrlo ograničeno u pogledu konfisciranih nekretnina, obrađuje se pravo povrata konfisciranog stana kao specifično pitanje u odnosu na denacionalizacija.

Stan se prenosi u vlasništvo ovlaštenika prava na denacionalizacija u slučaju da nositelj stanarskog prava nije podnio zahtjev za otkup u zakonskom roku, kao i u sličaju da njegov zahtjev bude odbačen.

U slučaju povrat prava vlasništva nosioc stanarskog prava po samom Zakonu stiče pravo na zamjenski stan.

Ovlaštenici prava na denacionalizacija imaju pravo na zamjenski stan za stan na kojim nije vraćeno pravo vlasništva, po temelju ovog ili posebnog zakona.

Povrat prava vlasništva stana uslijedit će u dva slučaja:

- prvi, kada stanar nema pravo otkupa stana jer ne postoji „stanarski odnos“, tj. kada nema nosioca stanarskog prava;
- drugi, kada stanar ne podnese zahtjev za otkup stana u prekluzivnom roku ili ako njegov zahtjev za otkup stana bude pravomoćno odbačen odlukom nadležnog organa.

Kada se zgrada sastoji od dva ili više stanova, a niti jedan od njih nije predmet stanarskog prava, pa niko nema pravo otkupa stana, ili ako nosioc prava otkupa nije podnio zahtjev za otkup u prekluzivnom roku ili ako je njegov zahtjev pravomoćno odbačen, tako da ni jedan od stanova koji sačinjavaju stambenu zgradu nije otklupljen, pravo vlasništva na zgradu vraća se prijašnjem vlasniku (ovlašteniku prava na denacionalizacija).

Ako je otkupljen jedan stan ili više stanova u istoj zgradi, bez obzira da li se koji od stanava u toj zgradi vraća prijašnjem vlasniku, uspostavlja se suvlasnički odnos između sticatelja prava vlasništva na posebni dio nekretnine, jer je sticanjem prava vlasništva uspostavljeno pravo jedinstvo nekretnine, pa nije objekat prava vlasništva stana kao posebni dio zgrade, već je objekat prava vlasništva posebni dio nekretnine koja se sastoji od zemljišta i zgrade odnosno posebnog dijela zgrade.

Dakle, uspostavljanjem pravnog jedinstva nekretnine, uspostavljeno je pravo suvlasništva na cijeloj nekretnini i pravo vlasništva na njene posebne dijelove.

Stan koji je prisilno prenijet u društveno vlasništvo, po ovom zakonu „daje se u vlasništvo i posjed“ ovlašteniku prava na denacionalizacija (prijašnjem vlasniku) ako na njemu nema stanarskog prava treća osoba.

U slučaju otkupa stana ovlaštenik prava na denacionalizacija ima pravo na naknadu u obliku koji je propisan ovim zakonom.

Pravo na novčanu naknadu za oduzeti stan i visinu naknade utvrđuje nadležni prvostupanjski organ. Naknada za oduzeti stan utvrđuje se tako što se građevinska vrijednost stana („etalonska cijena umanjena za vrijednost amortizacije“) uvećava za položajnu pogodnost stana na način propisan Zakonom o prodaje stanova na kojima postoji stanarsko pravo.

Tako utvrđeni iznos naknade isplaćuje se prijašnjem vlasniku obveznicama Bosne i Hercegovine.

Cijena stana se utvrđuje po pravilima Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo.

Članak 36. do 38. uređuje denacionalizacija poslovnih zgrada i poslovnih prostorija. Prijašnjem vlasniku se vraća pravo vlasništva na oduzete poslovne zgrade i poslovne prostorije koje su bile prisilno prenijete u društveno vlasništvo; vraća mu se i stan koji se u vrijeme donošenja pravostepenog rješenja o povratu „koristi kao poslovni prostor“. Načelo povrata ograničeno je općim odredbama o isključenju povrata oduzetih nekretnina. Posebne

odredbe vrijede za povrat poslovnih zgrada i poslovnih prostora., koji su namijenjene za obavljanje djelatnosti tijela državnih organa i jedinica lokalne samouprave i uprave (infra).

Po ovom zakonu, danom pravomoćnosti rješenja o povratu, ne prestaje ugovor o zakupu poslovnog prostora, bez obzira da li je bio sklopljen na određeno ili na neodređeno vrijeme.

Pravomoćno rješenje o povratu prava vlasništva i o predaji u posjed poslovne zgrade ili prostorije „ima snagu ovršne isprave“.

Prijašnji vlasnik, međutim, ne može tražiti ispražnjenje i predaju u posjed poslovne zgrade, odnosno poslovne prostorije prije isteka otkaznog roka koji se računa od dana kada je postalo pravomoćno rješenje o povratu, odnosno dostavljanju otkaza.

Člankom 38. uređeno je pravo denacionalizacije - pravo vlasništva.

U nečelu, pokretne stvari oduzete i prenesene u društveno vlasništvo po osnovama stavka (1) članka 3. i 4. su predmet naknade: one se vraćaju prijašnjem vlasniku u vlasništvo ili mu se za njih daje naknada u drugom obliku. Prijašnjem vlasniku daje se (čitaj: vraćaju) u vlasništvo „samo one pokretne stvari koje imaju kulturnu, umjetničku ili istorisku vrijednost“. Ali ni te stvari se ne predaju u neposredni posjed prijašnjeg vlasnika, ako se „smatraju kulturnom baštinom po propisima o zaštiti kulturne baštine, koje su sastavni dio zbirke, muzeja, galerija i drugih sličnih ustanova“. Prijašnji vlasnik u tom slučaju ima pravo na „posebnu vrstu naknade“ koja će biti propisana uredbom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. Vlasnik može pravo raspolaganja tim stvarima pravnim poslom, za života i za slučaj smrti, prenijeti na drugo lice, jer je to ovlaštenje koje proizilazi iz prava vlasništva, ali će i sticateljstvo prava vlasništva biti jednako ograničeno, pa će i otuđene pokretne stvari ostati muzeju, galeriji ili sličnoj ustanovi. Isto pravilo vrijedi u slučaju naslijeđivanja, odnosno stjecanja prava vlasništva po drugoj pravnoj temelju. U tom slučaju vrijedi pravilo: niko ne može na drugog prenijeti više prava nego što ga sam ima.

Čl. 39.-56. utvrđuje organe i postupak denacionalizacije.

Zbog značaja predmeta denacionalizacije, složenosti postupka, obuhvata poslova i sagledavanja i praćenja postupka denacionalizacije sa svim pozitivnim i negativnim efektima denacionalizacije, te ujednačavanju kriterija, predviđen je poseban upravni organ – Direkciju na nivou Bosne i Hercegovine.

Cilj osnivanja organa je ne samo provođenje Zakona već i praćenje makroekonomske stabilnosti Bosne i Hercegovine i praćenje njenog zaduživanja. Takođe, zadatak Direkcije, između ostalog, bi bio i da obezbijedi punu zaštitu ravnopravnosti svih građana u ostvarivanju njihovih vlasničkih prava, koja su Ustavom Bosne i Hercegovine, ustavima entiteta i Statutom Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i Dejtonskim dokumentima zagarantovani. Osim toga Bosna i Hercegovina se kod primjene ovog zakona pojavljuje u dva konteksta, u prvom kao garant obezbjeđenja sredstava za sprovođenje denacionalizacije i u drugom slučaju gdje se direktno pojavljuje kao obveznik denacionalizacije. Iz navedenih, a i drugih razloga, Direkcija kao jedinstven organ za praćenje i sprovođenje Zakona o denacionalizaciji ima ulogu u sprečavanju disriminacije bilo po kom temelju.

Člankom 39. točka (1) propisuje se formiranje Direkcije za denacionalizaciju kao samostalnog organa uprave nadležnog za sprovođenje denacionalizacije sa svojstvom pravnog osoba. U približavanju implementacije Zakona građanima predloženo je disperzija organa. Tako je predviđeno:

Točkom (2) navedenog članka propisano je da Direkcija ima sjedište u Sarajevu, a ispostave ima u Banja Luci i Mostaru.

Točkom (3) propisano je da Direkcija ima svoj pečat.

Uređen je početak rada Direkcije. Tako je predviđen početak rada u roku od šest mjeseci od stupanja na snagu Zakona o denacionalizaciji. Rok od šest mjeseci uzet je kao objektivni rok za formiranje i početak rada Direkcije.

Članak 41. propisuje nadležnost Direkcije. Između ostalog propisano je da je Direkcija nadležna za praćenje primjene Zakona, odnosno predlaže izmjene i dopune Zakona, podzakonskih akata (pravilnika i upustava), daje mišljenje o primjeni i provođenju Zakona, uspostavlja sistem za praćenje denacionalizacije nepokretnosti, vrši edukaciju komisija i stručnih kadrova u vezi denacionalizacije. Bitna nadležnost Direkcije je i rješavanje po žalbama na prvostupanijska rješenja, na ovaj način obezbjeđuje se jedinstvena i ujednačena primjena Zakona na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine, a kroz žalbeni postupak ujedno se prati i ukupna primjena Zakona. Točkom (d) je propisano da Direkcija podnosi izvješća Parlamentu Bosne i Hercegovine, parlamentima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i općinama.

Utvrđen je sastav Direkcije i način njenog organizovanja, rukovođenje Direkcijom, način izbora i strukturu, Upravni odbor i Povjerenstvo za žalbe.

Zakonom se utvrđuje rok izbora ravnatelja Direkcije i zamjenika, donošenje Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Direkcije.

Utvrđene su nadležnosti i način formiranja Upravnog odbora, sastav Upravnog odbora, rok imenovanja i period na koji se imenuje Upravni Odbor, način izbora predsjedatelja i zamjenika Upravnog odbora.

Članak 45. Zakona predviđa formiranje Povjerenstva za žalbe u okviru Direkcije, a čija je nadležnost odlučivanje po žalbama u drugostupanijskom postupku.

Članak 46. Zakona propisuje postupak i nadležnost organa za rješavanje po zahtjevu za denacionalizaciju, to jest prvostupanijsko Povjerenstva za denacionalizaciju.

Člankom 50. data je mogućnost podnosiocu zahtjeva da kod nadležnog suda stavi privremenu zabranu na nekretninama koje su predmet denacionalizacije.

Članak 52. propisuje da se tek nakon pravomoćnosti rješenja o pravu na novčanu naknadu utvrđuje visina naknade, način i rok isplate. Ovo stoga što se omogućava lakši način praćenja visine novčanih zaduženja države i ukupnih troškova na provođenju denacionalizacije, jer se u proračun uzimaju samo stvarne obaveze.

Članak 53. propisuje rok i mogućnost podnošenja žalbe, a člankom 54. obavežu i nadležnog suda da pravomoćno i izvršno rješenje o denacionalizaciji, kojim se vraćaju nacionalizovane nekretnine ili daju u zamjenu druge nekretnine, provesti u roku od 30 dana od dana dostavljanja pravomoćnog rješenja na provođenje.

Člankom 55. data je mogućnost nagodbe strankama u postupku denacionalizacije, čime se ubrzava rješavanje zahtjeva za denacionalizaciju, stim što nagodba ne može preći zakonske okvire.

Člankom 56. propisano je da je rok za podnošenje zahtjeva tri godine od dana primjene Zakona.

POGLAVLJE V. – Financijska sredstva za implementaciju Zakona

Prema Studiji izvodljivosti restitucije u Bosni i Hercegovini, financijska restitucija može se, uz uslov održanja makroekonomske stabilnosti i budžetske održivosti, definisati u obimu od 1.620.000.000KM do 1.980.000.000KM, odnosno u temeljnom iznosu od 1.801.000.000KM. Financijska restitucija treba da se izmiri putem javnog duga emitiranjem obveznica države na rok od 20 godina uz grace period od pet godina. To znači da bi denacionalizacija otpočela 01.01.2009. godine i trajala bi do 31. 12.2028. godine, isplata obveznica bi trajala u periodu od 01.01. 2014. do 31.12.2028. godine u jednakim godišnjim iznosima.

Troškovi provođenja denacionalizacije su procenjeni na iznos od 91,500.000KM i opterećivali bi budžet općina i institucija Bosne i Hercegovine tako da bi procedura denacionalizacije bila besplatna za izvorne korisnike.

Navedena procjena vrijednosti financijska denacionalizacije polazi od pretpostavke da će denacionalizacija imati uglavnom naturalni oblik, dok će financijska denacionalizacija biti izuzetak kada se nemože vratiti imovina ili dati odgovarajuća zamjenska imovina.

Obveznici naturalne denacionalizacije su oni nivoi vlasti koji njome raspolažu (općine, gradovi, kantoni, entiteti, Brčko Distrikt i država), a financijska denacionalizacije entiteti i Brčko Distrikt.

Kod ocjene efekata financijska restitucije na makroekonomsku stabilnost i fiskalnu održivost, Povjerenstvo za restituciju je imala u vidu ekspertno mišljenje da će rast bruto društvenog proizvoda u Bosni i Hercegovini u narednom periodu biti 6% realne vrijednosti, a da će ukupna javna potrošnja, koja u 2006. godini iznosi 47,29% BDP, rasti sporije i na taj način stvoriti prostor za implementaciju Zakona o denacionalizaciji, tj. realizaciju financijska restitucije, a da se ne ugrozi makroekonomika stabilnost i fiskalna održivost Bosne i Hercegovine.

Isto tako, Povjerenstvo smatra da financijska naknada treba biti znatno niža od tržišne vrijednosti imovine koja je predmet denacionalizacije. Naime, zemlje u okruženju i šire takođe su financijsku naknadu davali znatno ispod tržišne vrijednosti koja je predmet denacionalizacije, kao naprimjer Njemačka oko 10% od tržišne vrijednosti koja je predmet denacionalizacije, a djelimičnu naknadu kod primjene finansijskog oblika denacionalizacije su imale Hrvatska, Srbija, Slovenija, Mađarska i druge zemlje u tranziciji, a pravo na denacionalizaciju su po pravilu imali samo nasljednici iz prvog nasljednog reda.

Gore navedeno će morati imati u vidu Vijeće ministara Bosne i Hercegovine prilikom utvrđivanja mjerila za utvrđivanje vrijednosti oduzete imovine koja je predmet denacionalizacije kako nebi bila ugrožena makroekonomska stabilnost i fiskalna održivost Bosne i Hercegovine.

Radi osiguranja makroekonomske stabilnosti i razvojnog doprinosa denacionalizacije, potrebno je da Vijeće ministara Bosne i Hercegovine zajedno sa entitetskim vladama i Vladom Brčko Distrikta programira odgovarajuću fiskalnu politiku kao i instrumente provođenja u narednom periodu. Naime, prema procjeni eksperata BDP Bosne i Hercegovine u 2014. godine iznosiće oko 25.000 miliona KM što uz kvalitetno upravljanje javnom potrošnjom daje realne šanse da se uspješno izvršavaju obaveze po temelju financijsku denacionalizacije.

POGLAVLJE VI. – Uporedni prikaz sadržaja zakona o restituciji u zemljama bivše Jugoslavije

1. Godina donošenja zakona koji tretiraju problematiku restitucije i početak njihove primjene

Slovenija: Zakon je donešen 1991. godine, primjena je započela iste godine.

Hrvatska: Zakon o zabrani prijenosa prava raspolaganja i korištenja određenih nekretnina u društvenom vlasništvu na druge korisnike odnosno u vlasništvo fizičkih i pravnih osoba je donesen 1990. godine uz amandmane usvajane 1991. i 1993. godine. Ovim zakonom je privremeno okvirno regulisana ova problematika, do 1996. godine kada je donešen Zakon o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine, koji je trebao trajno riješiti ovaj problem. Zakon je stupio na snagu 1. siječnja 1997. godine.

Makedonija: Zakon je donesen 1998. godine, početak primjene od 2002. godine.

Crna Gora: Zakon je donesen 2004. godine i iste godine počela primjena.

Srbija: Nacrt zakona je u parlamentarnoj proceduri, očekuje se donošenje zakona do kraja 2006. godine.

2. Krajnji rok do kada treba biti potpuno proveden povrat imovine

Slovenija: Određen je rok za isplaćivanje obveznica u svrhu nadoknade i to u jednakim dijelovima svakih šest mjeseci tokom dvadeset godina.

Hrvatska: Krajnji rok nije određen.

Crna Gora: Krajnji rok nije određen.

3. Godina određena kao početna za restituciju

Slovenija: 1945. godina.

Hrvatska: 1945. godina ali i prije 5.05.1945. , ako je imovina konfiskovana na temelju sudskih presuda.

Makedonija: 1945. godina.

Crna Gora: nije izričito određena godina, počinje se sa 1945. kada se navode propisi na temelju kojih je oduzeta imovina.

4. Ovlaštenici naknade

Slovenija

- Pravo na povrat oduzete imovine imaju sve fizičke osobe koje su bez imovine ostale na temelju nekog od tada važećih zakona kao i one fizičke osobe koje su bez imovine ili nasljedstva ostale usljed spletke ili prijetnji državnih organa.

- Povrat imovine mogu zahtijevati sve fizičke osobe koja su u vremenu kada im je bila oduzeta imovina bili državljani SFRJ, kao i njihovi nasljednici.

- Za sve one kojima je državljanstvo oduzeto iz političkih, vjerskih ili nekih drugih razloga smatra se da su bili državljani SFRJ imaju pravo na povrat imovine.

- Pravo na povrat imovine iz dioničarskih društava imaju fizičke osobe.

- Pravo na povrat imovine imaju crkve i druge vjerske zajednice i njihove institucije, koje djeluju na području Slovenije.

Hrvatska

- Prava na povrat oduzete imovine imaju sve fizičke osobe - prijašnji vlasnici tj. njihovi zakonski nasljednici prvog nasljednog reda.

- U pogledu prava nasljeđivanja primjenjuju se odredbe zakona o nasljeđivanju.

- Pravna osoba tj. njihovi pravni sljednici ako su u državi održali neprekinuto pravno sljedništvo tj. obavljali djelatnost i imali sjedište.

- stranim fizičkim i pravnim osobama pripadaju prava iz Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine, samo ako je to uređeno bilateralnim sporazumom.

Crna Gora

- Pravo na povrat ili obeštećenje imaju prijašnji vlasnici – fizičke ili pravne osobe koji su prijašnji imalac vlasničkih prava ili imalac nekog drugog prava na pokretnoj ili nepokretnoj imovini u momentu oduzimanja, kao i njihovi zakonski nasljednici ili pravni sljednici.

- Pravo na povrat ili obeštećenje imaju zadužbine i druge nekomercijalne pravne osobe.

- Uslovi, način i postupak povrata oduzetih imovinskih prava vjerskim zajednicama uredit će se posebnim zakonom.

5. Obveznici naknade

Slovenija

- Obveznik vraćanja stvari i prava su fizičke ili pravne osobe u čijoj imovini se nalaze u momentu stupanja na snagu zakona koji reguliše problem restitucije.

- Obveznik koji je dužan da obezbijedi odštetu u dionicama je "Slovenski odškodinski sklad" – Slovenačko udruženje za odštetu, isplatu u novcu R Slovenija.

- Obveznik koji je dužan da obezbijedi odštetu u novcu je Republika Slovenija.

Hrvatska

- Obveznik naknade je fizička ili pravna osoba u čijoj imovini se nalaze stvari i prava koja se na temelju Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine daju prijašnjem vlasniku.

- Obveznik naknade u dionicama, odnosno udjelima je Hrvatski fond za privatizaciju, u pogledu naknade za oduzeta preduzeća, te u slučajevima kada ostvarenje prava na udjele ili dionice u društvima nije moguće zbog već stečenih prava trećih osoba.

- Obveznik naknade u novcu i obveznicama Republike Hrvatske je Fond za naknadu oduzete imovine.

Crna Gora

- Obveznici povrata stvari i prava su fizičke ili pravne osobe u čijoj imovini se nalaze u momentu stupanja na snagu Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju, osim ako su te osobe stekle pravo vlasništva u skladu sa zakonom.

- Obveznik obeštećenja prijašnjih vlasnika je Republika Crna Gora, koja će obezbjedjivati sredstva u Fondu za obeštećenje.

6. Predmet naknade

Slovenija

- Nepokretna imovina.
- Pokretna imovina.

Hrvatska

- neizgrađeno građevinsko zemljište,
- poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište,
- stambene i poslovne zgrade,
- brodovi i brodice,
- preduzeća,
- pokretne stvari.

Crna Gora

- maslinjaci, šume i šumsko zemljište,
- stambene zgrade, stanovi, poslovne zgrade,
- neizgrađeno građevinsko zemljište,
- izgrađeno građevinsko zemljište,
- preduzeća,
- pokretne stvari.

7. Oblici naknade

Slovenija

1. pravo na vraćanje prava vlasništva

- Nepokretna imovina se vraća prijašnjem vlasniku.
- Ukoliko imovinu nije moguće vratiti u cjelosti vraća se dio imovine, a za dio se isplaćuje naknada.
- Pokretna imovina se vraća u posjed i vlasništvo.
- U slučaju kada se radi o predmetima koji su označeni kao kulturno i historijsko naslijeđe vraća se samo vlasničko pravo.
- Stanovi i zgrade, kao i poslovni prostori vraćaju se u posjed i vlasništvo prijašnjim vlasnicima, s tim da je najamnina za stanove riješena posebnim zakonom.

2. pravo na naknadu

- Ukoliko nije moguće vratiti imovinu ili dio, ovlaštenicima naknada se isplaćuje u obveznicama.
- Za plaćanje naknade se izdaju obveznice, koje su nominirane u Eurima i isplaćuju se u jednakom dijelovima svakih šest mjeseci tokom 20 godina.

Hrvatska

1. naknada za neizgrađeno građevinsko zemljište

- naturalna restitucija - prijašnjem vlasniku daje se u vlasništvo neizgrađeno građevinsko zemljište.
- pravo na naknadu u vrijednosnim papirima pripada prijašnjem vlasniku ako je neizgrađeno građevinsko zemljište izuzeto od davanja u vlasništvo.

2. naknada za poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište

- naturalna restitucija - prijašnjem vlasniku daje se u vlasništvo poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište koje je oduzeto, kao i objekti koji su u vrijeme oduzimanja bili izgrađeni na zemljištu
- pravo na naknadu u vrijednosnim papirima pripada prijašnjem vlasniku ako su poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište izuzeti od davanja u vlasništvo.

3.1.a) naknada za stanove

- naturalna restitucija - prijašnjem vlasniku ukoliko je imovina oduzeta na temelju propisa o restituciji i ako ne postoji stanarsko pravo.
- pravo na naknadu - prijašnjem vlasniku, ako postoji stanarsko pravo.

3.1.b) naknada za konfiskovane stanove

- naturalna restitucija - prijašnjem vlasniku daje se u vlasništvo stan oduzet na temelju propisa o konfiskaciji te odluka i akata donesenih na temelju propisa o konfiskaciji.
- Davanjem stana u vlasništvo prijašnjem vlasniku, stanari stiču pravni položaj najmoprimaca.
- Vlasnik i najmoprimac dužni su sklopiti ugovor o najmu, kojim uređuju međusobna prava i obaveze u roku od 60 dana od pravomoćnosti rješenja o utvrđivanju prava vlasništva.
- Najmoprimac ima pravo preče kupovine u slučaju daljnjeg stvarnopravnog raspolaganja stanom

3.2. naknada za poslovni prostor

- naturalna restitucija - prijašnjem vlasniku daju se u vlasništvo poslovne zgrade i poslovni prostor.

4. naknada za brodove i brodice

- naturalna restitucija - prijašnjem vlasniku daju se u vlasništvo brodovi, odnosno brodice.
- Pravo na naknadu u dionicama ili udjelima društva - prijašnjem vlasniku, kada su brodovi odnosno brodice uneseni u društveni kapital preduzeća.
- Pravo na dionice odnosno udjele iz portfelja Hrvatskoga fonda za privatizaciju - prijašnjem vlasniku ako ostvarenje prava na naknadu u dionicama ili udjelima društva tih prava nije moguće zbog već stečenih prava trećih osoba.
- Ako su brod, odnosno brodice izuzeti od davanja, prijašnjem vlasniku pripada pravo na naknadu utvrđenu Zakonom.

5. naknada za preduzeća

- nema naturalne restitucije - Preduzeća oduzeta prijašnjem vlasniku na temelju propisa i akata propisanih ovim Zakonom ne vraćaju se.

- pravo na naknadu u dionicama ili udjelima u društvima u kojima se nalazi imovina preduzeća oduzetog prijašnjem vlasniku pripada prijašnjem vlasniku.

- pravo na naknadu u dionicama ili udjelima društva iz portfelja Hrvatskoga fonda za privatizaciju ostvaruje prijašnji vlasnik - ako ostvarivanje prava nije moguće zbog već stečenih prava trećih osoba.

6. naknada za pokretne stvari

- naturalna restitucija - prijašnjem vlasniku daju se u vlasništvo samo one pokretne stvari koje imaju kulturnu, umjetničku ili povijesnu vrijednost.

- u vlasništvo, ali ne i u posjed, daju se prijašnjem vlasniku pokretne stvari koje se smatraju kulturnom baštinom po propisima o zaštiti kulturne baštine, a koje su sastavni dio zbirki, muzeja, galerija i drugih sličnih ustanova, a ima pravo i na posebnu vrstu naknade.

Crna Gora

1. Naknada za maslinjake, šume i šumsko zemljište

- Oduzeti maslinjaci, šume i šumsko zemljište vraćaju se prijašnjem vlasniku.

- Šume i šumska zemljišta posebnim zakonom proglašene za nacionalni park ili posebno zaštićeni rezervat i stanište ugroženih ili zaštićenih vrsta životinja i biljaka neće se vraćati prijašnjem vlasniku.

2. naknada za stambene zgrade i poslovne zgrade

- Stambena zgrada, odnosno stan, poslovna zgrada i poslovna prostorija vraća se prijašnjem vlasniku.

- Prijašnji vlasnik je dužan da omogućiti nesmetano vršenje prava na stanu tim osobama sve do rješavanja njihovog stambenog pitanja, a obveznik obeštećenja će mu za sve to vrijeme isplaćivati odgovarajuću zakupninu.

3. naknada za neizgrađeno građevinsko zemljište

- Neizgrađeno građevinsko zemljište koje je prešlo u društvenu, odnosno državno vlasništvo vraća se prijašnjem vlasniku.

4. naknada za izgrađeno građevinsko zemljište

- Podržavljeno izgrađeno građevinsko zemljište neće biti predmet povrata, osim u slučaju kada je na njemu postojao objekat koji se vraća prijašnjem vlasniku.

5. naknada za preduzeća

- Prijašnji vlasnici oduzetih preduzeća imaju pravo na povrat akcija tih preduzeća, ako se u njima još uvijek nalazi imovina podržavljenog preduzeća.

6. naknada za pokretne stvari

- Oduzete pokretne stvari koje nisu Zakonom proglašene za nacionalno blago vraćaju se prijašnjem vlasniku.

Makedonija

1. Godina donošenja zakona koji tretiraju problematiku restitucije i početak njihove primjene

Zakon o denacionalizaciji je donešen 1998. godine, a primjena je počela iste godine.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o denacionalizaciji je donesen 2000. godine a primjena je počela iste godine.

Zakon o izdavanju obveznica Republike Makedonije za denacionalizaciju je donesen 2002. godine a primjena je počela iste godine.

2. Krajnji rok do kada treba biti potpuno proveden povrat imovine

Krajnji rok nije određen.

3. Godina određena kao početna za restituciju

02. kolovoz 1944. godine.

4. Ovlaštenici

- Pravo da podnesu zahtjev za denacionalizaciju ima prijašnji vlasnici odnosno njihovi mogući nasljednici, državljani Republike Makedonije.
- Pravo na povrat imovine ili naknadu za istu imaju „vlasnici vjerskih objekata“, („vjerskih hramova: hrišćanskih crkvi, molitvenih domova, islamskih džamija i jevrejskih sinagoga“).
- Po službenoj dužnosti se pokreće postupak za denacionalizaciju imovine Jevreja iz Makedonije. Ako se ne pojavi nasljednik ova imovine ona pripada Fondu za holokaust Jevreja iz Makedonije.

5. Obveznici naknade

- Obveznici vraćanja imovine su fizičke ili pravne osobe u čijoj imovini se ista nalazi u momentu stupanja na snagu zakona koji reguliše problem restitucije.

6. Način denacionalizacije (restitucije)

Denacionalizacija (restitucija) se vrši na dva načina:

Vraćanjem nekretnine predhodnom vlasniku ako je to fizički izvodljivo odnosno ako zakon nije propisao drukčije.

Davanje naknade za imovinu koja se ne vraća zato što je prestala da postoji ili zbog drugog zakonom propisanog uslova. Naknada se daje u drugoj imovini iste vrste u vlasništvu države i akcije i udjeli koji su takođe u vlasništvu države.

Obveznice glase u čvrstoj valuti sa kamatama od 2% na godišnjem nivou. Kamata se obračunava na nominalnu vrijednost a otplata glavnice počinje u lipanj 2002. godine.

Otplata kamata se vrši godišnje a započinje 1. srpanj 2003. godine.

Republika Makedonija će do 2008. godine vršiti, jednom godišnje po jednu emisiju obveznica za denacionalizaciju.

7. Predmet denacionalizacije (restitucije)

Povrat se vrši nad onom imovinom nad kojom je to fizički izvodljivo, uz uslov da Zakon nije propisao drukčije, kao što je to slučaj sa imovinom koja se koristi u javne svrhe, poput javnog komunalnog zemljišta ili imovine koja služi u svrhu nacionalne bezbjednosti.

Naknada se vrši drugom imovinom iste vrste u vlasništvu države ili u vidu obveznica ili udjela u vlasništvu države.

Obveznica može da se upotrijebi za kupovinu akcija preduzeća koje posjeduje Agencija Republike Makedonije za preduzeća sa opštedruštvenim kapitalom, i druge državne imovine koja je ponuđena na prodaju i za čiji je otkup predviđena mogućnost plaćanja državnim obveznicama.

Predmet denacionalizacije nije imovina za koju je određena i primljena naknada osim ako tražioc ne vrati primljenu naknadu za tu imovinu.

Stambene zgrade i stanovi u kojima žive nosioci prava na korištenje, a nemaju stambenu zgradu i stan u vlasništvu ne vraćaju se, a prijašnji vlasnici imaju pravo na naknadu.

Nosioci stanarskog prava kojima po Zakonu o denacionalizaciji prestaje ovo pravo država dodjeljuje drugi stan na korištenje ili im ga prodaje pod uslovima propisanim Zakonom o prodaji stanova u društvenom vlasništvu.

Pokretnosti se vraćaju u vlasništvo ako postoje i mogu da se identifikuju.

8. Rok podnošenja zahtjeva

Rok za podnošenje zahtjeva je 5 godina, ili 7 godina ako su u međuvremenu nastupile pravne i faktičke promjene, od stupanja na snagu Zakona.

X X
X

Tekst Zakona o denacionalizaciji pripremljen po Povjerenstvu za restituciju u skladu s odredbama članka 31. Poslovnika o radu Vijeća ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 22/03)

upućen je na mišljenje Uredu za zakonodavstvo, Ministarstvu pravde, Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice i Ministarstvu financija i trezora.

Povjerenstvo za restituciju, na redovnom sastanku Povjerenstva, održanom 27. prosinca 2006. godine razmotrila je sve sugestije iz dostavljenih mišljenja, na temelju čega je utvrđen konačan tekst Nacrta Zakona o denacionalizaciji.

Ured za zakonodavstvo je dao sljedeće sugestije :

- naziv Zakona ne odgovara suštini Zakona, naime Zakonom se razrađuje pitanje i drugih načina oduzete imovine (konfiskacija, agrarne reforma, eksproprijacija i dr.), pa predlaže da se u skladu sa materijom koja se reguliše ovim zakonom utvrdi adekvatan naziv zakona.

Povjerenstvo za restituciju dosta se bavilo pitanjem naziva Zakona, imajući u vidu navedeno, kao i to da je Odlukom o formiranju Povjerenstva za restituciju naznačen „uslovno“ naziv Zakona. Međutim iskustvo drugih zemalja i konsultujući pravnu teoriju, kada je u pitanju Restitucija, Povjerenstvo ove termine „Restitucija“, „Restitucija prava“ ili „Restitucioni integrum“ imaju druga značenja:

„Restitucija prava – uspostavljanje pravnog stanja kod određenog osoba kakvo je bilo prije nastupanja nekog pravno značajnog događaja, a koje je ovim događajem bilo poremećeno. Sa stanovišta materijalnog prava, r. p. je od naročitog značaja u obligacionom pravu. Njena primjena se ogleda prije svega u domenu naknade prouzrokovane štete i kod pravno neosnovanog obogaćenja.

Restitucije (po međunarodnom pravu) – obaveza bivše neprijateljske sile da vrati nasilno oduzetu i opljačkanu imovinu, stvari i vrijednosti sa teritorija koju je držala pod okupacijom. S obzirom na objekt, r. mogu biti gospodarstvene (fabrike, prostorojenja), predmeti od posebne vrijednosti (umjetničke slike, arhive, spomenici). – Ustanova r. ima za cilj da se oštećena država obešteti u punoj mjeri (reparacija) vraćanjem oduzetih predmeta, naročito kada su u pitanju vrijednosti koje su značajnije od finansijskih naknada.

Restitutio in integrum (lat. Povraćaj u pređašnje stanje) – u rimskom pravu vanredno sredstva kojim se poništavaju do tada nastupila, inače pravno valjana dejstva nekog pravnog posla.“

„O pojmu, prirodi i pravnoj osnovi denacionalizacije postoje različita mišljenja. Osobito su suprotstavljena mišljenja o pravnoj osnovi denacionalizacije.

Pojam denacionalizacije u pravnom smislu općenito označava postupak ukidanja svih pravnih učinaka nacionalizovane imovine. U ovom radu upotrebljava se termin denacionalizacija koji ima i šire i uže značenje.

a) Šire značenje denacionalizacije

Pojmom denacionalizacija obuhvaćeno je ukidanje učinaka prisilnog prijenosa privatne imovine u društveno vlasništvo (općenarodnu imovinu, državno vlasništvo), ne samo po temelju nacionalizacije, nego i po drugim pravnim osnovama kao što je konfiskacija, propisi o agrarnoj reformi, o prekoračenju zakonskog maksimuma i dr., pa i na temelju odluka općinskih, sredskih i vojnih organa bez zakonskog osnova.

b) Uže značenje denacionalizacije

Denacionalizacijom se ne ukidaju, svi pravni učinci prisilnog prijenosa imovine u društveno vlasništvo (općenarodno-državno vlasništvo) već, uže od toga, samo pravni učinci koje bi taj prijenos proizvodio u novom pravnom sistem, koji je mora uspostavljen. Subjektivna prava iz denacionalizacije stječu ovlaštenici, koji su pravovremeno podnijeli zahtjev, na temelju pravomoćnog rješenja nadležnog tijela ili nagodbe.

Denacionalizacija po pravilu ne dovodi do restitucije oduzete postojeće imovine, jer je to nemoguće zbog zaštite stečenih prava trećih osoba, a i zbog toga što bi u mnogo slučajeva bila suprotna javnom interesu koji je utvrđen zakonom. Zato je učinak denacionalizacije, po pravilu, obaveza davanja naknade na način koji propisuje Zakon.

Sam zakon u temelju ne tretira otkup oduzetih stanova nosiocima stanarskog prava. Zato je učinak denacionalizacije, po pravilu, obaveza davanja naknade, na način koji propisuje Zakon, a restitucija oduzete imovine, nepokretnih i pokretnih stvari jest iznimka.

Ovlaštenik prava na denacionalizaciju i obveznik denacionalizacije kod predaje vlasništva u slučaju restitucije mogu odstupiti od ovih pravila nagodbom pod uvjetom da se time ne dira u stečena prava trećih osoba i da se sklapanjem nagodbe „ne stvaraju obaveze Bosni i Hercegovini“.

Pravo denacionalizacije u objektivnom smislu treba razlikovati od prava na denacionalizaciju, tj. prava koje pripada ovlašteniku da traži ukidanje učinaka prisilnog prijenosa u društveno-državno vlasništvo.

Pravo denacionalizacije ili ustanova denacionalizacije skup je propisa koje određuju pretpostavke i postupak ukidanja učinka prisilnog prijenosa u društveno-državno vlasništvo. Pravo na oduzetim stvarima (po pravilu nepokretnim) koja se vraćaju ovlaštenicima prava na denacionalizaciju (pravo vlasništva ili eventualno drugo stvarno pravo) uređuju pravila stvarnog prava. Kada se umjesto restitucije stječe pravo na naknadu, na to se pravo primjenjuju pravila obveznog prava.

Zakonska sintagma naknada za oduzetu imovinu neadekvatna je zbog dva razloga: prvo, zato što ne pokriva pojam restitucije, a drugo još više zato što pokriva dva različita prava: pravo tražiti poništenje učinka prisilnog prijenosa imovine u društveno vlasništvo (preobraženo ili potestativno pravo) i pravo vlasništva i pravo naknade za oduzetu imovinu. Predlagao se i termin „reprivatizacija“, ali je i on neadekvatan jer se miješa s restitucijom, tj. s jednim oblikom denacionalizacije, i to iznimnim, a i zato što u našem pravu označava deetatzaciju imovine koja se uvećala u postupku pretvorbe, a nalazi se u Fondu za privatizaciju, odnosno u imovini Bosne i Hercegovine i drugih javnopravnih osoba.

Termin denacionalizacije je ušao u svakodnevnu komunikaciju, a usvojio ga je i Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima. Osim toga taj termin najpribližnije označava pojam ukidanja pravnih učinaka prisilnog prijenosa imovine u društveno-državno vlasništvo.

Imajući u vidu naprijed izneseno Povjerenstvo cijeni da naslov „Zakon o denacionalizaciji“ najadekvatnije odražava suštinu povrata oduzete imovine i prava te da taj naziv Zakona treba dalje ostati.

Sugestije za članak 4. da ih treba jasnije i potpunije regulisati kada je u pitanju oduzeta imovina bez pravnog osnova, s obzirom da su pojedine mjere oduzimanja donošene „ad hoc“ bez pravilnog i zakonitog postupka.

Povjerenstvo cijeni da formulacija članka 4. zadovoljava suštinu Zakona kada je u pitanju oduzimanje imovine bez pravnog osnova. Eventualno prilikom izrade uputstva Zakona moguće je detaljno ovo pitanje razraditi.

Sugestija da je potrebno termin „nacionalizovana imovina“, terminaloški nadopuniti kroz tekst Zakona.

Člankom 5. stavka a) pojašnjen je termin „Nacionalizacija“.

Sugestije Ureda za zakonodavstvo na članak 15. stavak (1) i stavak (2) je prihvaćena, te je ista ugrađena u tekst Zakona.

Formulacija članka 17. Zakona o denacionalizaciji je uskladu sa odredbama Zakona o izvlaštenju i Zakona o obligacionim odnosima, što je obavezujuće za organe o implementaciji Zakona, te je stav Povjerenstva da nije potrebno vršiti izmjenu formulacije stavka (1) ovog članka.

Što se tiče sugestije na stavak (2) članka 17. Povjerenstvo se rukovalo ograničenjem iz Odluke o formiranju Povjerenstva za restituciju, kojom je izričito rečeno da Povjerenstvo, mora voditi računa u pripremi rješenja u Zakonu o makroekonomskoj i finansijskoj stabilnosti Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. Vođena Odlukom o formiranju Povjerenstva kao i Studijom o izvodljivosti restitucije u Bosni i Hercegovini Povjerenstvo je mišljenja da ponuđeno rješenje odražava zahtjev iz Odluke o formiranju Povjerenstva.

Sugestije na članak 19. Nacrta Zakona odražava duh Odluke o formiranju Povjerenstva, s tim što Vijeće ministara utvrđuje dinamiku isplate u okviru roka od 20 godina.

U vezi sa sugestijama na formulaciju članka 34. Povjerenstvo je imala u vidu činjenice da su entiteti svojim propisima regulirali pitanje otkupa nacionalizovanih i konfiskovanih stanova.

Imajući to u vidu Povjerenstvo je odredbama članka 34. Zakona ponudila rješenje pitanja nacionalizovanih i konfiskovanih stanova za koje nije podnesen zahtjev za otkup.

Sugestija na formulisano rješenje članka 36. Nacrta Zakona koja se odnosi na poslovni prostor, bez obzira na vrijeme davanja u zakup, vraća se ranijem vlasniku, odnosno ovlašteniku prava na denacionalizaciju.

Prihvaćana je sugestija na članak 39. stavak (1) i ista je ugrađena u Nacrt Zakona.

U pogledu sugestija na članak 41. Nacrta Zakona Povjerenstvo je mišljenja da su nadležnosti Direkcije za denacionalizaciju date koncizno, jasno i korektno, te je zbog toga ostala kod ponuđenog rješenja. Uz to Povjerenstvo je imalo u vidu pravno-ekonomski i društveni značaj pitanja denacionalizacije oduzete imovine i prava.

Na isti način Povjerenstvo se opredjelilo u pogledu sugestija na rješenja iz čl. 42. i 43. Nacrta Zakona.

Što se tiče sugestija na članak 44. stavak (5) točka c) rješenje iz Nacrta Zakona se odnosi na općinske prvostupanjско povjerenstvo.

Rješenje iz članka 45. stavak (1) Povjerenstvo cijeni da održava konzistentnost operativnog procesa denacionalizacije te ostaje kod pomenutog rješenja u Nacrtu Zakona.

Sugestija na članak 46. stavak (4) Nacrta Zakona je prihvaćena i ugrađena u Nacrt Zakona.

Rješenje u članaku 46. stavak (6) po mišljenju Povjerenstva je jasno, tj. da pripremne i druge administrativno-pravne poslove u vezi sa podnesenim zahtjevom za denacionalizaciju od strane ovlaštenika za denacionalizaciju provodi nadležna služba za imovinsko-pravne poslove općine.

Rješenje iz članka 53. stavak (4) Povjerenstvo je zadržala u Nacrtu Zakona iz razloga predhodno navedenih iz članka 41. s tim što je rok za pokretanje upravnog spora usaglašen sa Zakonom o upravnim sporovima Bosne i Hercegovine.

Članak 57. Nacrta Zakona formulisan je preciznije u skladu sa sugestijama Ureda za zakonodavstvo.

Ministarstvo pravde podržava donošenje ovog Zakona uz sugestiju da se rješenje, predloženo u članku 45. Nacrta Zakona izmijeni, tako što bi se žalbeni postupak po rješenju Direkcije izmjestio iz Direkcije i nadležnost postupanja po žalbi organizuje pri Generalnom sekretarijatu Vijeća ministara (u skladu sa člankom 215. stavak 1. Zakona o upravnom postupku), dakle da ne bude u okviru organa koji odlučuje u prvom stepenu, a radi objektivnosti i nepristrasnosti.

Povjerenstvo za restituciju je razmotrila sugestiju Ministarstva pravde, te je ostala na rješenju datom u članku 45. Nacrta Zakona, iz razloga što takvo rješenje odražava konzistentnost operativnog procesa denacionalizacije, a posebno rukovodeći se pretpostavljenim rješenjima iz Analize o prinudnom oduzimanju imovine i mogućim pravcima njene reprivatizacije.

I Studija o izvodljivosti restitucije u Bosni i Hercegovini ukazala je na organizaciju organa za implementaciju Zakona. I u drugim dokumentima na sličan način je tretiran organ za implementaciju, pa i samim postupci organa. S toga je Povjerenstvo, nakon sagledavanja pitanja implementacije Zakona, ostala pri rješenju iz članka 45. Nacrta Zakona.

Ministarstvi za ljudska prava i izbjeglice svojim mišljenjem ukazuje da ponuđena rješenja Nacrta Zakona osiguravaju vraćanje oduzete imovine izvornim vlasnicima u naturalnom obliku ili davanje u zamjenu jednako vrijedno materijalno dobro iste vrste ili u krajnjem slučaju obezbjeđuje pravičnu novčanu naknadu.

Ukazuje da su ponuđena rješenja u skladu Evropske konvencije o ljudskim pravima koja je sastavni dio Ustava Bosne i Hercegovine. Obezbuđuje najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda, dakle i prava na imovinu. Ovim zakonom se osigurava vraćanje oduzete imovine izvornim vlasnicima, pa stoga Ministarstvi za ljudska prava i izbjeglice podržava rješenja data u Nacrtu Zakona, bez primjedbi i drugih sugestija.

Ministarstvo financije i trezora Bosne i Hercegovine smatra da se člankom 11. stavak (5) Nacrta Zakona o denacionalizaciji treba konkretnije utvrditi obaveza Bosne i Hercegovine po temelju denacionalizacije. Ministarstvo smatra da svaki nivo vlasti treba biti garant za pravne subjekte čiji je osnivač i svoje obaveze, a Bosna i Hercegovina za svoje obaveze i obaveze subjekata čiji je osnivač, a ne kao garant za niže nivoe vlasti, jer se u protivnom postavlja pitanje spremnosti nižih nivoa vlasti da izmiruju obaveze po temelju denacionalizacije.

Iz prednjeg razloga Ministarstvo financije i trezora uslovno podržava Nacrt Zakona. Naime ako se precizno definišu obaveze Bosne i Hercegovine iz stavka (5) članka 11. Ministarstvo financije i trezora daje svoju podršku Nacrtu Zakona.

Povjerenstvo je prihvatila sugestije Ministarstva financije i trezora te odredbu stavka (5) članka 11. jesnije definisala u pogledu obaveza Bosne i Hercegovine po nacionalizaciji tako da stavak (5) sada glasi: „(5) Bosna i Hercegovina je garant za obaveze po temelju denacionalizacije za pravne subjekte čiji je osnivač Bosna i Hercegovina i za svoje obaveze,“

Takva formulacija otklanja dileme koje su mogle proisteći iz ranije predložene formulacije.

To znači da je Bosna i Hercegovina garant samo za obaveze po temelju denacionalizacije za pravne subjekte koje je Bosna i Hercegovina utemeljila, a ne i za obaveze nižih organa vlasti i pravnih subjekata čiji su utemeljivači entiteti i Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine.

U vezi sa aktima Ministarstva financije Republike Srpske od 26. prosinca.2006. godine i Vlade Republike Srpske od 29. prosinca. 2006. godine Povjerenstvo ističe da je vodila računa da Zakon na jedinstven način ponudi rješenja vraćanja oduzete imovine, jednak pravni položaj vlasnika oduzete imovine, sadašnjih vlasnika, odnosno korisnika imovine koji su to pravo stekli na zakonit način na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.

Na jedinstven način tretirano je pitanje povrata kako pokretne tako i nepokretne imovine, kao i procedure podnošenja zahtjeva, izjavljivanja pravnih lijekova protiv prvostupanjski akata i njihova rješenja.

U cjelini gledano Povjerenstvo je u svom radu imala u vidu naznačene principe iz Aneksa A Odluke kojom je uspostavljena Povjerenstvo.

Naime Nacrt Zakona odražava pravedan i objektivan način uklanjanja nepravde učinjene u prošlosti od strane države i državnih organa.

Isto tako Povjerenstvo je realno i objektivno procjenila da je moguće izvršiti povrat oduzete imovine, naturalno u većem obimu, a finansijsko obeštećenje bilo bi korišteno u manjem obimu, za što bi obveznici obezbjeđivali određena novčana sredstva kroz fondove.

Kod bilansiranja materijalnih mogućnosti provođenja denacionalizacije u Bosni i Hercegovini Povjerenstvo je imala u vidu makroekonomsku stabilnost zemlje i njenih dijelova – entiteta, Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i drugih. Kao dokaz za prednje tvrdnje skrećemo pažnju na nalaz Studije koju je uradio Ekonomski institut Sarajevo, a koja se daje kao prilog Obrazloženju Nacrta Zakona.

Svojim radom Povjerenstvo je apsolutno obezbjedila transparentnost i potpun uvid u rad i rješenja iz Nacrta Zakona, kao i pristup informacijama relevantnim za analizu implementacija denacionalizacije, počev od državnog nivoa, odnosno entitetskih i Brčko Distrikta. Isto tako, Povjerenstvo je imala kontakte sa organizacijama civilnog društva, međunarodnom zajednicom – OHR-om, MMF-om, Svjetskom bankom, vjerskim zajednicama i drugim koji su iskazali interes za predmetno pitanje.

U cjelini gledano, Povjerenstvo cijeni da su zadovoljeni zahtjevi u vezi sa pradmetnim zakonom te da njegov Nacrt sa pratećim dokumentima predstavlja dobru temelju za njegovo razmatranje i donošenje od strane nadležnih organa, a što i predlaže.

Primjedbe ministra financije Republike Srpske od 08.lipanj.2006. godine na čl. 12.,24.,26.,33.,46.-49.,50.,54.,58. i 59. su usaglašene na sastancima od 28.rujana, 16.listopada i 09.studenog 2006. godine, kako je to predloženo, sem primjedbe na članak 58. što po ocjeni Povjerenstva predloženo rješenje odražava konzistentnost operativnog procesa denacionalizacije pa stoga ostaje kod ponuđenog rješenja.